

Araştırma

Makale Geliş Tarihi: 20.08.2017

Makale Kabul Tarihi: 27.07.2018

SİĞİNMAEVİNDE KALAN KADINLARA SUNULAN HİZMETLER VE KADINLARIN SİĞİNMAEVİ SONRASI YAŞAM PLANLARI¹

**Services Provided for Women Staying at Women's Shelters and Their Life Plans after
Leaving Women's Shelters**

Selda TAŞDEMİR AFŞAR*

*Dr., Hacettepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

ÖZET

Şiddet gören kadının şiddet ortamından uzaklaşabilmesi için hükümetler, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri tarafından bir hizmet olarak sunulan/sunulması gereken sığınmaevi hizmeti, Türkiye’de henüz istenilen nitelikte ve sayıda değildir. Bu çalışma, Ankara’daki yerel yönetimlere bağlı sığınmaevlerinde kalan kadınların sığınmaevinde kalış sürecinde hangi tür hizmet ve destekler aldıklarını, bu hizmet ve desteklerin niteliğinin ne olduğunu ortaya koymak ve sığınmaevi sonrası bağımsız yaşama geçiş sürecindeki hizmetlerin, kendilerine nasıl bir yol haritası çizdiklerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma kapsamında, Ankara ilinde yerel yönetimler tarafından hizmet vermekte olan dört farklı sığınmaevinde kalan, şiddet görmüş 43 kadınla yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak derinlemesine görüşme yapılmış ve elde edilen veriler temalaştırılarak çözümlenmiştir. Çalışmada, kadınların hem sığınmaevinde kaldıkları sürede hem de sığınmaevi sonrasında ekonomik desteğe, meslek edindirme kurslarına katılım ve iş bulma desteğine, psikolojik desteğe, hukuki desteğe, sosyal ve kültürel etkinliklere katılım desteğine ihtiyaçlarının olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kadınların sığınmaevi sonrası yaşam planlarında, en fazla devletten beklentilerinin olduğu, devlet tarafından kendilerine belirli bir süre maaş

---

¹ Bu makale, 29-31 Mayıs 2017 tarihleri arasında Ankara ilinde düzenlenen “Uluslararası Sosyal Hizmet Kongresi (USHK) 2017: Sosyal Sorunlar ve Sosyal Hizmetin Geleceği” isimli kongrede sunulmuş bildirinin genişletilmiş halidir. Sözlü bildirinin hazırlanması aşamasında verdikleri destekten dolayı Prof. Dr. Aylin Görgün Baran’a ve Prof. Dr. Canan Koca Arıtan’a teşekkür ederim.

verilmesini, kira ve eşya yardımı yapılmasını ve çocuklu kadınlara ücretsiz kreş hizmetinin sunulmasını istedikleri saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Kadına yönelik şiddet, kadın sığınmaevi, destek hizmetleri*

ABSTRACT

The opportunity for women's shelter, provided/to be provided as a service by governments and/or local administrations, non-governmental organizations and for women to move away violence environment, is not yet at the desired level and number in Turkey. This study aims to reveal the type of services and supports provided for women during staying at women's shelters within the body of local administrations in Ankara and the qualification of such services and supports and determine road map of women during transition process to independent life after leaving women's shelters. The in-depth interviews by using semi-structured question form were made with 43 women who were exposed to violence and are staying at four different women's shelters serving by local administrations in Ankara and the data obtained as a result of these interviews was subjected to theming and analysis in the scope of the study. It was determined in the study that the women need economical support during the period both staying at women's shelters and after leaving women's shelters, support for attending in vocational courses and finding a job, psychological support, legal support and support for participation in social and cultural activities in the study. It was also determined that the women expect support mostly from government for their life plans after leaving women's shelters and they demand from government to give salary for them for a certain period, house rent and household goods and free kindergarten services for their children.

Keywords: *Support Services, Violence against Women, Women's Shelter*

GİRİŞ

Kadının uğradığı eril şiddet, kadınların insan haklarını ihlal eden bir sorundur. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün (KSGM) 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'ne yaptırdığı çalışmanın verilerine göre evli her on kadından dördü eşi/partneri tarafından şiddete maruz kalmakta, evli kadınların %44'ü duygusal şiddete, %36'sı fiziksel şiddete, %30'u ekonomik şiddete, %12'si de cinsel şiddete uğramaktadır. Türkiye'de kadına yönelik şiddetin önlenmesi için son yıllarda

bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden en önemlisi, “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, bilinen adıyla “İstanbul Sözleşmesi” ile bu sözleşme vasıtasıyla yürürlüğe giren 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Kanunu’dur.² Bu kanun, şiddete uğrayan kadın ve çocuk için yeni bazı koruyucu ve önleyici tedbirler getirmesi açısından önemlidir. Son yıllarda kadına yönelik şiddetin önlenmesi için atılan yasal adımlara rağmen, kadına yönelik şiddet oranı, ne yazık ki önemli bir düşüş göstermemektedir. Kadına yönelik şiddet sadece fiziksel şiddet biçiminde değil cinsel, ekonomik, duygusal gibi değişik şekillerde aynı zamanda ayrımcılık araçları olarak kendini göstermektedir.

Farklı şiddet biçimlerine uğrayan kadının şiddet ortamından uzaklaşabilmesi için devlet ve/veya yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri tarafından bir müdahale hizmeti olarak sığınmaevlerinin sunulması gerekmektedir. Türkiye’deki sığınmaevlerinin bir müdahale hizmeti olarak şiddet gören kadınlara sunduğu hizmetlerin ve desteklerin nitelik olarak tartışılmasından ve değerlendirilmesinden önce sığınmaevi sayısının yeterli olmadığını söylemek mümkündür. Şiddetin bu kadar yoğun olduğu Türkiye’de 2016 yılı Nisan ayı itibarıyla toplam 2022 kalacak yer kapasiteli 130 kadın sığınmaevi bulunmakta, bu sığınmaevlerinin 99’u KSGM, 28’i yerel yönetimler, üçü ise kadın örgütleri tarafından hizmet vermektedir. Sığınmaevlerinden yararlanan kadın sayısı 1252, çocuk sayısı ise 565’tir (Maybek, 2016: 12-13).

Avrupa Konseyi üye ülkelerdeki sığınmaevlerinin kapasitesinin her 7500-10000 nüfusa karşılık bir kalacak yer şeklinde olması gerektiğini belirtmiştir. “Kalacak yer” bir yetişkinin ve ortalama sayıdaki çocuğun kalabileceği yer olarak tanımlanmaktadır (Council of Europe, Eg-Vaw-Conf, 2007: 18). 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda 2012 yılında yapılan değişiklikle nüfusu 50.000 ve üzeri olan belediyelerin sığınmaevi açma maddesi, nüfusu 100.000 ve üstü olan belediyeler şeklinde değiştirilmiş, eski maddede sığınmaevi açma bir öneri olarak sunulurken yeni maddeye göre belediyelere sığınmaevi açma mecburiyeti getirilmiştir. Ancak Türkiye’de kadınlar ve çocuklar için sığınmaevi açma zorunluluğu olan nüfusu 100 binin üzerinde 201 belediye bulunurken bu sorumluluğu sadece 11 ildeki 31 belediye yerine getirmiş; 30 büyükşehir belediyesinden ise yalnızca yedi tanesinin kadın sığınmaevi açma sorumluluğunu yerine getirdiği görülmektedir. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen

² İlgili kanun, 20 Mart 2012 tarih ve 28239 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

belediyeler için herhangi bir yaptırımın öngörülmeşi ise belediyelerin sığınmaevi açma konusunda istekli olmamalarına yol açmaktadır.³

Bir müdahale hizmeti olarak sunulan sığınmaevi hizmeti, şiddetin sonlandırılması ve tekrarının önlenmesi konusunda verilecek destek hizmetleri ile birlikte sağlandığında sığınmaevinin kuruluş amaçlarına uygun hareket edilmiş olmaktadır (WAVE, 2007). Bu anlamda sığınmaevleri sadece şiddete uğramış olan kadınların şiddetten geçici olarak sığınabilecekleri/kaçabilecekleri bir yer değil “şiddete uğrayan kadınları güçlendirmeyi, kendilerine güvenlerini, umutlarını ve yaşam kalitelerini arttırmayı” (Itzhaky & Porat, 2005: 39) yani kadınların ve beraberindeki çocukların güçlenmesini ve yeni bir yaşam politikası oluşturmayı amaçlayan bir yer olma özelliğini göstermesi gerekmektedir. Kadına şiddetle mücadele, doğal olarak, gündelik yaşamda kemikleşmiş cinsiyetçi değerler ve uygulamalara meydan okuma anlamına geldiği gibi mağdur-merkezli bakış açısından “güçlenme” ve insan hakları temelli bir yaklaşıma yönelmeyi zorunlu kılar. Kadınları korumaya muhtaç, zayıf ve zavallı yaratıklar olarak gören mağdur-merkezli yaklaşımlar, çözümü merhamet gibi kişisel inisiyatiflerde bulur. “Güçlenme” yaklaşımı ise, kadınların doğaları gereği zayıf oldukları için değil, toplumsal değer ve kurumların imtiyazlı kıldığı erkek egemen cinsiyet yapısı nedeniyle şiddete maruz kaldıklarını ve çözümün, eşitsiz cinsiyet yapısının dönüşümünde yattığını vurgular (Ertürk, 2015: 92).

Ertürk'ün (2015: 109) belirttiği gibi güçlenme söylemi; –örgün eğitim, beceri geliştirme, hukuk okuryazarlığı, üretim araçlarına erişim ve benzer başka alanlar aracılığıyla- kadınların kendi farkındalıklarının, özsaygınlıklarının, özgüvenlerinin artırılmasını amaçlamaktadır. Bununla birlikte güçlenme, kadınların ikincilleştirilmesinin ve şiddetin kader olmadığını anlamalarına, içselleştirilen baskıya karşı koymalarına, özerk varlıklar olarak kendi kapasitelerini geliştirmelerine, kamusal ve özel alanlarda kendi varoluş şartlarını daimi olarak müzakere etmelerine imkan veren bir söylemdir. Şiddet ortamından kaçan kadınlar için de bu söylem ve uygulamalarının önemli olduğunu belirtmek gerekmektedir. Sığınmaevindeki kadınların ve beraberlerindeki çocukların güçlenmesi, şiddetsiz bir hayat sürmenin en önemli adımlarından biridir. Güçlenme; kadınların ve çocukların yaşadıkları travmatik deneyimlerle başa çıkmaları, zedelenmiş özgüvenlerini yeniden kazanmaları, rotasını kendilerinin çizeceği bir hayatın temellerini atmaları ve

---

³ <http://www.haberturk.com/yasam/haber/1417854-istanbulda-36-belediyeden-sadece-5inde-siginmaevi-bulunuyor/5>

kendilerine uygulanan şiddet mekanizmalarını anlayıp şiddete karşı etkin direnme stratejileri geliştirmeleri yönünde verilecek destek ile sağlanabilir (WAVE, 2007; Sallan-Gül, 2013). Sığınmaevlerinin en az koruma ve güçlenmenin sağlanması kadar bir başka önemli amacı da kadına ve çocuğa yönelik eril şiddet, şiddetin sonuçları, şiddet sorunun kaynakları, sorunla başa çıkma yolları gibi konularda toplumsal farkındalığı arttırarak şiddete neden olan tutum ve davranış örüntülerini ortadan kaldırmak olmalıdır (WAVE, 2007: 31). Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için sığınmaevinde kalan kadınlara bazı fırsat ve hizmetlerin sunulması gerekmektedir. Bu geniş kapsamlı hizmetler arasında acil yardım hatları, danışmanlık, barınma, bireysel danışmanlık ve güçlendirme, grup çalışmaları, güvenlik, kendini savunma, hukuki yardım, maddi kaynak ve konut bulma, sağlık, istihdam ve eğitim gibi konularda verilen destek ile kadınların sığınmaevinden ayrıldıktan sonraki yaşamlarını izleme çalışmaları yer almaktadır (WAVE, 2007). Sunulacak bu hizmetlerin, kadınların ihtiyaçlarının karşılanması çerçevesinde verilmesi önem arz etmektedir.

Dominelli (2002, akt. Hatipoğlu Eren, 2016: 163), insani ihtiyaçları değerlendirirken önemsenmesi gereken noktaları belirlemiş ve şiddet gören kadınlara yönelik çalışmaları içeren iki maddeye yer vermiştir. Bunlar; kadınların ihtiyaçlarını onları güçlendirecek mikro-mezo ve makro düzeydeki kaynak ve destek sistemleri çerçevesinde ele almak ve ihtiyaçların değerlendirilmesi sürecinde kadınların kendi öznel deneyim ve değerlendirmeleri üzerinden geçerli çözüm önerilerini ciddiye almaktır. Sığınmaevinde yaşayan kadınlara sunulacak destek ve hizmetler de Dominelli'nin belirttiği gibi kadınların ihtiyaçlarını kendi öznel deneyim ve değerlendirmeleri üzerinden ele almak, buna yönelik çözüm önerileri geliştirmek gerekmektedir. Ayrıca ihtiyaca yönelik çözüm önerilerinin ve hizmetlerin sunum ilkeleri de önem taşımaktadır. Kadın sığınmaevlerinde, kadınlar kendi hayatları ile ilgili kararları kendileri vermelidir; çocukları ile birlikte kalabilmeliler ve gizlilik esas olmalıdır. Kadınların ve çalışanların güvenliği sağlanmalıdır; hizmet sürekli, ücretsiz ve kaliteli olmalıdır. Hizmetlerde farklılık gözetilmemelidir. Hizmet sunumunda ekip çalışmasına önem verilmelidir. Kadın bakış açısına sahip personel tarafından hizmet sunulmalıdır. Kadınların sığınmaevi yaşantısına katılımı da sağlanmalıdır (Karataş, Şener ve Otaran, 2008: 55-61).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan raporda Türkiye'de sığınmaevlerine kabul edilen kadınlara kendisinin ve çocuklarının güvenli barınma, sağlıklı beslenme ve giyim gereksinimlerinin sağlanacağı konusunda güvence

verildiğini, kadınların yaşadıkları travma, özgüven kaybı, çaresizlik ve yetersizlik duygusu ile başa çıkabilmeleri için danışmanlık hizmetinden yararlandıklarını, kadınlara psikolojik ve hukuksal danışmanlık sağlandığı, kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi için destek ve iş bulması ya da meslek edinmesi için gerekli eğitimler verildiği belirtilmektedir (KSGM, 2008:74 vd.). Kadın sığınmaevlerinde sunulan hizmetlerin belli bir standart ve ilkelere sahip olması önemlidir. Aksi takdirde bu kurumlar, geçici bir konaklama hizmeti veren, şiddet mağduru kadının yaşamında ciddi bir fark yaratamayan yerler olarak kalabilecektir.

GIDDENS'İN YAŞAM TARZI ve YAŞAM POLİTİKASI GÖRÜŞÜ

Her birey, toplumda bir yapı içindedir ve yapıyla birlikte var olur, fakat aynı zamanda düşüncelerini harekete geçiren, davranışlarını ortaya koyan bir faildir⁴ ve bu da benliğini kişinin kendisinin yaratılmak zorunda olduğu anlamını taşır. Giddens (2010), “yapı” teriminden toplumda meşruluğu sayılan normatif kuralları, bireyin sahip olduğu dağıtımsal ve yetkesel kaynakları ve insanların iletişimine yardımcı olan anlamlandırıcı şemalar ve bilgi stoklarını kast eder. Giddens'in görüşüne göre yapıyı oluşturan kurallar ve kaynaklar, geç modern dünyada benliğin süreç içerisinde hem nesne hem de özne olarak fail olmasını sağlar.

Giddens'a göre düşünümsellik (reflexivity) modernliğin ayırt edici üç dinamiğinden birisidir. Düşünümsellik tüm insan eylemlerinin tanımlayıcı bir karakteristiği (Giddens, 2012a: 30-31) ve yaşadığımız koşullar hakkında sürekli olarak düşünmek zorunda olma durumudur. Geleneksel yani modern öncesi toplumlarda insan eylemlerinde daha az doğrulama ve yaptığı eylem üzerine düşünme söz konusuysen modern toplumlarda yapılan eylemler sorgulanır ve üzerine düşünülür hale gelmiştir. Giddens (2005b: 667) bu noktada temel toplumsal kurumlardan birisi olan aile örneğini vermektedir. Yüzyıllarca insanlar ailelerinin niceliksel olarak büyüklüğünü sınırlandırma yolunun ve bunun için kullanılacak araçların bilgisine sahip değilken modern çağda yaşayan insanlar üreme ile ilgili korunma ve üreme yöntem ve teknolojisini kullanarak ailelerinin kaç kişiden oluşacağına, kaç çocuk

---

⁴ Fail-yapı düalizmi Sosyoloji kaynaklı bir tartışmadır (Layder,2006:4). Sosyolojide “fail” kavramı, “içinde bulunulan toplumsal ilişkiler üzerinde bir nebze kontrol sahibi olabilme anlamına gelmekte ve bu açıdan da bu toplumsal ilişkileri bir nebze dönüştürebilme yetisine sahip olmayı ima etmektedir (Sewell, 1992: 20). ‘Faillik’ sözcüğü insanların ancak toplumsal dünya içinde ‘failler’ olduklarına işaret eder –onlar ancak toplumsal ilişkileri etkileyecek şeyler yapabilirler. İnsanlar basitçe toplumsal baskılar ve koşulların pasif kurbanları değildirler (Layder, 2006:4). Kısacası faillik terimi, insanların dünyada bir fark yaratma yeteneğine işaret eder (Giddens, 1984 akt. Layder, 2006:5).

sahibi olacaklarına ve hatta çocuklarının cinsiyetinin ne olacağına bile karar verebilmektedirler. Giddens (2010: 20), geliştirdiği düşünümsel (refleksif) benlik tasarımı kavramına iki farklı anlam yükler. Bunlardan biri *kendini gerçekleştirme* öteki anlamda ise *kendine hakim olma* programlarını üretmeyi başarmadır. Giddens'a göre (akt. Turner, 2003: 479) kendini-gerçekleştirme ve kendine hakim olma, düşünümsellik nedeniyle mümkündür ama aynı zamanda, genellikle ulaşılması güç olan bir hedeftir. Çünkü düşünümsellik, belirsizliğe ve güvensizliğe karşı geliştirilen bir tepkidir. Dolayısıyla yapı-fail ilişkisi birbirini etkileyen, besleyen ve dönüştüren bir özellik gösterir (Giddens, 1991; Layder, 2006). Giddens *The Constitution of Society*⁵ çalışmasında insanın eyleme kapasitesi (agency) ve yapı arasındaki ilişkiden hareketle *yapılanma kuramını* geliştirir ve açıklar. Yapı terimini, aktörlerin kendi etkinlikleri sırasında toplumu üretir ve yeniden üretirken yararlandıkları kurallar ve kaynaklar olarak tanımlayan Giddens'a göre bu kural ve farklı kaynak tipleri insanların bir şeyler yapmalarını, toplumsal dünyada bir fark yaratmalarını mümkün kılar (Layder, 2006:197). İşte bu noktada da yapı-fail birbirini etkileyen ve dönüştüren bir yapıdadır çünkü, modernliğin dinamiklerinden birisi olan düşünümselliğe göre de modern toplumda fail tamamen yapıya göre davranmaz. Eylemlerini sorgular, yeniden şekillendirir. Yapı, pratiklerin yeniden üretiminin hem aracı hem de sonucudur. Her toplumsal aktör üyesi olduğu toplumun yeniden üretim koşulları hakkında çok şey bilir (Giddens, 2005a:124,126). Giddens'a göre yaşamımız dönüşümlerle geçmektedir. Ancak kişinin etki ve dönüşüm derecesi de, ulaşabildiği kaynaklarla ve araçlarla sınırlıdır. Giddens'a göre insan her zaman toplumsal baskılara karşı koyabilecek araçlara sahiptir. Bir diğer teorisyen Butler'ın deyimi ile bireyin performatif davranışlar ortaya koymasıdır. Bu bağlamda sığınmaevinde kalan kadının kendine bir gelecek hazırlayabilmesinde performatif davranışlar göstermesi hem kendinin refleksif farkındalığı hem de devletin sağladığı olanaklarla ve ulaşabildiği kaynaklarla mümkün gözükmektedir. Sığınmaevi sonrası gelecek yaşamındaki belirsizlik ve güvensizlik kadının nasıl bir yaşam tarzı politikası geliştirmesinin uygun olacağına karar vermesini gerektirmektedir. İşte yapı, faili etkilediği kadar fail de yapıyı etkilemekte ve ilişkisel bir bağ kurulmaktadır.

Giddens (1994), günümüzü “geç modern ya da yüksek modern çağ” olarak nitелеmekte ve yazılı ve elektronik medya sayesinde küreselleşme ile birlikte dünya, birçok bakımdan birleştirici bir deneyim sergilerken aynı zamanda da yeni

⁵ Giddens, A. (1999), *Toplumun Kuruluşu*. (çev. Özel, H.). İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.

parçalanma ve dağılma biçimleri ortaya koyarak varlığını sürdürmektedir. Bu parçalanma ve dağılma biçimlerini, kadına yönelik eril şiddetin giderek artmasından kaynaklanan aile kurumunun parçalanması ve dağılması olarak değerlendirmek mümkündür. Bu kapsamda sığınmaevinde kalan kadın, belli bir süre sonra buradan ayrılması gerektiğinin farkında olarak, kendine yeni bir hayat kurmak zorundadır. Bunun için hedefini gerçekleştirecek kaynaklara sahip olmalıdır. Kaynaklara sahiplik ise yapıdan (kurallardan, yasadan) bağımsız değildir. Sığınmaevinden ayrıldıktan sonra geçimini sağlayacağı bir iş, barınacak bir ev, eğer çocuklu ise çocuklarını kreşe ve okula göndermesini olanaklı kılan fırsatlara sahip olması kaynaklar ve kurallarla ilgilidir. Bu durum kendine özgü koşullar çerçevesinde benliğin-kimliğin refleksif olarak inşasını gerekli kılmaktadır. Refleksif benlik tasarımı, birey (bu makalede özne olarak kadın) Giddens'in (Turner, 2003) soyut sistemler dediği semboller, kurumlar, normlar, şemalar, gelenekler vb. oluşumların süzgecinden geçerek çeşitli seçenekler içerisinde kendine bir yol açar ve bunu dönüştürmeye çalışır. Sığınmaevi sonrası kadının kendisine normlar bağlamında çevreden gelebilecek her türlü tepkileri ve anlamlandırmaları bertaraf edebilecek bir güce ihtiyacı olacaktır. Buradan hareketle kadın, modern dünyada kendine bir "yaşam/hayat tarzı" belirlemek zorundadır. Öyle ki kadınların kendilerine sunulan seçeneklerin çeşitliliği, yeni yaşam tarzlarına ulaşması ve bunu kendine dönüştürmesi giderek daha fazla önem kazanmaya başlar. Bu kapsamda kadın kendini bir özne olarak inşa etmek ve güçlenmek için refleksif olarak tasarlamaya çalıştığı yaşam tarzı bir "hayat-planlaması" haline gelerek bireysel kimliğin yapılaşmasını sağlar. Bu noktada yaşam tarzı, kadın için tam da bir refleksif olma örneğidir. Bir yaşam tarzı, belirli alışkanlıklar ve yönelimler içeren bir bütünlüğe sahiptir. Bireyin yaşam tarzı, bireysel kimliğin özünü oluşturduğu gibi kimliğin inşası ve yeniden inşasını gerektirdiğinden refleksif bir özelliğe sahiptir. (Giddens, 2010: 15-16). Yaşam sürecinde şiddete uğrayan kadının önüne çıkan fırsatların azlığı ya da çokluğu, onun yaşam tarzının inşasını etkiler. Örneğin baskıcı bir durumdan özgürleşimci bir duruma geçiş, bazı yaşam tarzı biçimlerinin alanını genişletebilir. Bu bağlamda yaşam tarzı seçimleri ve hayat planlaması, yalnızca failerin gündelik hayatı içinde gerçekleşmez, aynı zamanda kadınların davranışlarını şekillendirmelerine yardımcı olan kurumsal ortamlarda da etkisini gösterir. Bu bağlamda hayat planlaması, bireyin özel bir anının organizasyonunu gerektirdiğinden bireysel kimliğin refleksif inşasında geçmişin yorumlanması kadar geleceğe hazırlık yapılmasını da içerir (Giddens, 2010; Tucker, 1998; Turner, 2003).

Özgürleşim, bir anlamda kadının rasyonel olarak kendi kararını kendinin vermesi, kendi içindeki potansiyeli ortaya çıkarması ve güçlü olduğu duygusunu kabullenmesi biçimine açıklanabilir. Bu bağlamda özgürleşim, bir yaşam politikası programının gerçekleşebilmesinin temel koşulu olmaktadır. Özgürleşim için harcanan siyasal çabalar ise yeni yaşam politikası arayışları ile iç içe geçerek önemini bir kez daha ortaya koyar (Giddens, 2010: 21). Çünkü kadının kendini gerçekleştirme eylemi geçmiş ve gelecek arasında kurduğu bağ ile de ilgilidir. Birey olarak kadının eyleme geçmesi, kendi çıkarları ile ilgilidir. Bu bakımdan kadının kendini belirleme noktasında yaşam politikası oluşturmaya istekli olması büyük önem taşır. Geçmiş travmalarla yüklü olan kadının, tekrar aynı hatalara düşmemek için geçmiş ile gelecek arasında kurduğu ilişkide, yapacağı her eylemde sorgulayıcı davranması kaçınılmazdır. Ancak bu noktada, siyasi iradenin de şiddet gören kadına yönelik üzerine düşen görevleri uygulamaya koyması yeni bir yaşam politikasının oluşturmasında elzemdir. İşte özgürleşimci refleksif kimlik inşası, bireyin yaşam sürecinde karşılaştığı durumlara uyum yapmayı zorunlu kılan bir çaba olarak karşımıza çıkmaktadır. Sığınmaevinde kalan her kadının, bu noktada refleksif birey olma, performatif davranışlar sergilenme ve siyasi iradenin de desteğiyle kendine yeni bir hayat kurmak zorunda olmasını, yeni bir yaşam politikası geliştirmesiyle mümkün gözükmektedir.

Araştırma Soruları

Bu araştırma, aşağıdaki sorulara cevap aramaktadır:

- ✓ Ankara'daki yerel yönetimlere bağlı sığınmaevlerinde kalan kadınlara ve beraberindeki çocuklarına hem yerel yönetim hem de devlet tarafından ne tür hizmet ve destek programları (psikolojik, ekonomik ve hukuki destek, sağlık hizmeti, eğitim hizmeti, iş bulma desteği/ hizmeti, engelli kadınlara yönelik destek ve hizmetler vb.) sunulmaktadır?
- ✓ Ankara'daki yerel yönetimlere bağlı sığınmaevlerinde kalan kadınlara ve beraberindeki çocuklarına hem yerel yönetim hem de devlet tarafından sunulan hizmet ve desteklerin niteliği nasıldır, yeterli düzeyde midir?
- ✓ Ankara'daki yerel yönetimlere bağlı sığınmaevlerinde kalan kadınların sığınmaevi sonrası bağımsız yaşama geçiş sürecinde bir yaşam politikası ve planları var mıdır? Varsa nelerdir?

Bu sorulardan hareketle çalışmanın amacı, sığınmaevinde kalan kadınların sığınmaevinde kalış sürecinde hangi tür hizmet ve destek aldıklarını ve bu hizmet ve desteğini niteliğinin ne olduğunu ortaya koymaktır. Ayrıca sığınmaevi sonrası bağımsız yaşama geçiş sürecinde kadınların kendilerine nasıl bir yol haritasını çizerek yaşam politikası oluşturduklarını belirlemektir.

YÖNTEM

Bu çalışmada, fenomenolojik araştırma deseni üzerinden feminist yaklaşım kullanılarak sığınmaevlerindeki kadın öznelerin kendilerine sunulan sığınmaevi sürecindeki destek ve hizmetleri nasıl algıladıklarına ve sığınmaevi sonrası bağımsız-özgürleşimci yaşam politikalarına ve planlarına ilişkin görüşleri derinlemesine görüşme tekniği yoluyla elde edilmiştir. Verilerin toplanmasında, kadın öznelerin yaşadıkları ortamı anlama ve anlamlandırma sürecinde, feminist yaklaşım gereği araştırmacı olarak hiyerarşi oluşturmamaya ve kadını nesneleştirmemeye özen gösterilmiş ve duygu paylaşımında bulunulmuştur.

Sığınmaevleri şiddet gören kadınların güvenliğini sağlamak amacıyla gizlilik kuralına uymak zorundadır. Bu nedenle, sığınmaevinde araştırma yapmak, aynı zamanda kadınların içsel olarak gizledikleri deneyimlerini ve neler yaşadıklarını açığa çıkarmak bakımından keşfedici bir özellik taşımaktadır. Dolayısıyla bu araştırma nitel yöntemin uygulanmasını gerekli kılan keşfedici bir araştırma özelliğini taşımaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında, Ankara ilinde yerel yönetimler tarafından hizmet vermekte olan 4 farklı sığınmaevinde kalan, şiddet görmüş 43 kadınla yarı yapılandırılmış soru formu” kullanılarak derinlemesine görüşme yapılmıştır. Çalışma kapsamında görüşülen kadınların bazı sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, yaş ortalamasının 31 olduğu; medeni durum açısından incelendiğinde de 6’sının bekar, 7’sinin evli, 13’ünün boşanmış, 17’sinin de boşanmakta olduğu görülmektedir. Araştırmanın yapıldığı dönemde evli/boşanmış ve boşanmakta olan kadınlardan 29’unun çocuğu vardır. Şiddet mağduru kadınların 18’i koruma tedbir kararı almış, iki kadın da kararının çıkmasını beklemektedir. Eğitim durumlarına göre bakıldığında görüşülen 7 kadın okumaz/yazmaz, 14’ü ilkokul, 10’u ortaokul, 8’i lise ve 4’ü de üniversite mezunudur. Görüşülen 26 kadın yaşamları boyunca gelir getiren hiçbir işte çalışmamışken 10 kadın temizlik işlerinde, 4’ü kuaför olarak, 3’ü tarım-tarla işlerinde, 5’i satış reyonunda, 3’ü yemek işlerinde, 1’i muhasebe ve yine 1’i de fizik

tedavi işinde olmak üzere toplam 27 kadının farklı sektörlerde gelir getiren bir işte çalıştığı görülmektedir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri, 1 Şubat 2014-31 Mayıs 2015 tarihleri arasında Ankara ilinde yürütülen Suskunluğun Çığı Projesi kapsamında toplanmıştır. Görüşme öncesinde her kadına kendisini tanıtan araştırmacılar, araştırmanın amacı ve önemi konusunda kadınlara kısa bir bilgilendirme yapmış, kadınların verecekleri bilgilerin bilimsel bir çalışmada kullanılacağı, kişisel bilgilerinin tamamen saklı kalacağını, başka bir kişi ve/veya kurumla paylaşılmayacağını ifade etmiştir. Ayrıca rahatsız oldukları soruya/sorulara cevap vermeyebilecekleri ve sorulan sorulara içtenlikle cevap vermelerinin beklendiği söylenmiştir. Görüşmelerde “gönüllülük esası” ilkesine uyulmuş ve görüşülen her kadının izni alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmelerin sessiz, rahat ve kadın ile baş başa kalınabilecek bir ortamda gerçekleştirilmesine özen gösterilmiştir.

Daha önce de belirtildiği üzere sığınmaevleri gizliliğin sağlanması gereken yerlerdir. Çalışma yapılan iki belediye gizlilik kuralı nedeniyle, araştırmacıların sığınmaevine girmesine izin vermemiş; bu sığınmaevlerinde kalan kadınlar yetkililer tarafından uygun bir mekâna getirilerek görüşme yapılmıştır. Diğer iki belediye yetkilileri ise araştırmacıların sığınmaevine girmesine izin vermiştir. Görüşmeler ortalama iki saat sürmüştür.

Sığınmaevinin içine girerek çalışma yapmak sığınmaevinin fiziksel koşulları, ortak kullanım alanları, çocuklara sağlanan etüt, kreş, oyun odası gibi olanakları konusunda yerinde inceleme ve doğrudan/katılımlı gözlem yaparak bilgi sahibi olunması açısından önemlidir. Girilemeyen iki sığınmaevinde sadece görüşme yapılan kadınlardan ve çalışanlardan sığınmaevinin fiziksel koşulları, çocuklara sağlanan olanaklar konusunda bilgi alınabilmiş, doğrudan/katılımlı gözlem yapılamamıştır. Aynı zamanda bu durum, çalışmanın sınırlılığını gündeme getirmektedir. Bir diğer sınırlılık da Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) yetkililerinin kendi bünyesindeki sığınmaevlerinde araştırma yapılmasına izin vermediği için Bakanlığa ve yerel yönetimlere bağlı olan sığınmaevlerinde verilen destek ve hizmetlerin karşılaştırılması-olanağının bulunmamasıdır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Aynı zamanda kadınların sosyo-demografik bilgilerini içeren sorular da sorulmuştur.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesinde elde edilen veriyi tanımlamayı, analiz etmeyi ve raporlaştırmayı sağlayan oldukça kullanışlı bir nitel analiz şekli (Braun ve Clarke, 2006) olan tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Verilerin çözümlemesi sürecinde tüm derinlemesine görüşmeler bittikten sonra görüşmelerin deşifresi yapılmış ve metin haline getirilmiş, her bir görüşme metni tekrar tekrar okunmuş, konuyla bağlantılı olarak *ekonomik destek, psikolojik destek, hukuki destek, sağlık desteği, sosyal ve kültürel etkinliklere katılım desteği, destekler yeterli değil, kadınların sığınmaevinden çıktıktan sonraki yaşamlarına dair planları* olmak üzere ana temalar oluşturulmuş, sonra bazı ana temalar alt temalara bölünmüştür. Kişilerin isimleri ise gizliliğe ilkesi gereğince araştırmada değiştirilerek aktarılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Sığınmaevlerinde kadınlara yönelik mesleki çalışmalar ve kadınları güçlendirme kapsamında sığınmaevi yönetimleri, başlıca üç destek alanındaki çalışmalarıyla öne çıkmaktadır;

- İlki, bilinç yükseltme ve özgüven kazandırma,
- İkincisi, kadına meslek edindirerek gelir elde edecek bir çalışma alanına yönlendirme,
- Üçüncüsü de, kadınların harçlık dahil eşya, ve diğer maddi ihtiyaçlarını karşılama ya da yönlendirmedir (Sallan-Gül, 2013: 109).

Bu bilgiler ışığında aşağıdaki temalar oluşturulmuştur.

Sığınmaevinde Kalırken ve Sığınmaevi Sonrasında Kadınlara Verilen Ekonomik Destek

Kadınların şiddetten uzaklaşma sürecinde, çoğunlukla ekonomik koşullar belirleyici olmaktadır. Hızlı ve yeterli miktarda ekonomik desteğin sağlanması, kadınların şiddetten kurtulmak için belirlediği koşulları oluşturabilmesi ve devamını sağlayabilmesi için gereklidir (Mor Çatı, 6284 Sayılı Kanun Uygulamalarını İzleme Raporu). Bu çalışmada da sığınmaevinde kalan şiddet görmüş kadınlarla yapılan

görüşmelerde onlara sunulan ekonomik desteğin önemi iki boyutta ortaya çıkmaktadır:

- Birincisi, kadınların sığınmaevinde kaldıkları süre içerisinde kendilerinin ve var ise çocuklarının yaşamlarını idame ettirebilmeleri için ekonomik desteğe ihtiyaçları vardır.
- İkincisi, kadınların sığınmaevinden sonra yeni bir yaşam politikası geliştirebilmeleri için diğer bir ifadeyle kendi hayatlarını kurabilmeleri için ekonomik desteğe ve bu desteğin katkısıyla bulacakları işler ve kiralayacakları evler yoluyla kendi bağımsızlıklarını kazanabilmeye ihtiyaçları vardır.

Bu iki boyuttan yola çıkılarak sığınmaevinde kalırken ve sığınmaevi sonrasında kadınlara verilen ekonomik desteğe ilişkin hizmetler hakkında bilgi verilmektedir.

Sığınmaevindeyken ve Sonrasında Ekonomik Destek çok Önemli ama Yetersiz

Kadınların sosyo-ekonomik statüsünün düşük olması, onların şiddete karşı savunmasızlığını arttırırken aynı zamanda da şiddet gören kadınların yoksulluk riskiyle daha fazla karşı karşıya getirdiği, onların yoksulluğun olumsuz etkilerine maruz kalma olasılığını arttırdığı, ayrıca erkeklerin hem eşlerine şiddet uygulama durumları ile hem de zaman içinde uyguladıkları şiddeti devam ettirmeleri ile ilişkili görüldüğü belirtilmektedir (Hotaling ve Sugarman, 1986; Aldarondo ve Sugarman, 1996). Özellikle kadınların ekonomik bağımsızlıklarının olmaması, ekonomik açıdan bir başkasına olan bağımlılıkları, onları aile içi şiddet için bir hedef haline getirebilmekte (Heise, Pitanguy, and Germain, 1994; Nadir, 2017), aynı zamanda bu durum şiddet içeren bir ilişkinin sürdürülmesine neden olmaktadır.

Çalışmanın yapıldığı dönemde sığınmaevinde kalan kadınlara sığınmaevinin bulunduğu Kaymakamlıklara bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) tarafından kişi başına aylık 100 TL, çocuğu olan kadınlara ise her çocuk için 25 TL aylık maddi destek sağlanmaktadır. Çalışma yaptığımız dört belediyenin hiçbiri sınırları içerisindeki sığınmaevlerinde kalan kadınlara SYDV'nin verdiği nakdi destek dışında nakdi destek vermemektedir.⁶ Sallan-Gül'ün de belirttiği gibi

⁶ Görüşülen kadınların bazılarının daha önce Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına (ASPB) bağlı sığınmaevinde yaşama deneyimi vardır. Bu kadınlar, ASPB'ye bağlı sığınmaevlerinde kaldıkları dönemde aylık 450-500 TL civarı para aldıklarını belirtmişlerdir. Yani sığınmaevinin bakanlığa ya da belediyeye bağlı olma statüsüne göre verilen destek miktarları da değişiklik göstermektedir.

(2013:112), belediye sığınmaevlerinde kalan kadınların harçlıkları belediyelerin sorumluluğuna bırakılmıştır. Özlem'in aşağıdaki ifadesi verilen ücret bakımından sığınmaevlerindeki farklılığı gözler önüne sermektedir:

Hiç ben daha almadım, daha bir ay sürem dolmadığı için, şey diyorlardı oraya gelen bayanlar, başka yerden gelmişler. Başka yerde 450 falan veriyorlarmış, bazı yerde daha farklı veriyorlarmış. Burada ne kadar veriyorlar bilmiyorum. (Özlem, 29)

Görüşme yapılan kadınların büyük çoğunluğu sığınmaevinde kaldıkları süre içerisinde yol parası, hastane giderleri, kendisinin ve çocuklarının kıyafet ihtiyaçları, çocukların istekleri, kimlik vs. gibi gereksinimlerini karşılayamadıklarını belirtmektedirler. Yani kadınlara verilen ekonomik destek yetmemektedir. Çünkü kadınların bir kısmı şiddet ortamından uzaklaşırken yanlarına hiçbir şey alamadan sığınmaevine gelmekte ve birçoğu da yoksul olduğu için gereksinimleri fazla olmakla birlikte kurum desteği dışında bir destekleri de olmamaktadır. Örneğin eşinden şiddet gören 23 yaşındaki Seçil'in aşağıdaki ifadesi de bu durumu örnekleemektedir:

İlk geldiğimde param yoktu. Kimlik çıkarmam lazımdı. Kimliğimi çıkardım daha ödeyemedim. On beş gün getirmesen cezası var dediler, ben daha ödeyemedim. Yüz elli milyon (150 TL demek istiyor) çocuğumu iki defa pastaneye götürsem bitiyor. Bir ayakkabı almaya kalksam bitiyor. Çocuklarımla ayakkabıları yok şu anda ayağında.

Diğer yandan SYDV'den verilen para kadına sığınmaevine girer girmez verilmemekte, sığınmaevinde bir ayını doldurduktan sonra verilebilmektedir. Ancak bu bir aylık süre kadının kendisinin ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için oldukça uzun bir süredir. Verilecek maddi destekten başka hiçbir geliri olmayan kadın ve çocukları için olumsuz bir durumdur. Koruma kararı olan Ahsen şöyle diyor:

5 kuruş param yok şimdi. Kaymakamlığa başvurduk. Daha gelmedi, beklemede. Ne kadar vereceklerini bilmiyorum bayanlardan duyduğuma göre 150-200 veriyorlarmış. İki çocuğum var. 18 yaşında bir oğlum var, genç, istekleri bitmiyor, kızım 6. Sınıfa gidiyor bugün alışverişe çıkıyorlar mesela bana kalem lazım diyor alamayınca çok üzülüyor. Ama benim cebimde para yok zaten dışarı çıkmam yasak.

Yetmiyo tabii ki, hani bazı kendi kişisel ihtiyaçlarımız oluyor, karşılıyolar. Ama dışarda en azından bi çocuğu olan anneyi düşünsenize çocuğuna bi şey almak istiyoy, aliyosun para bitiyoy. (Ela, 37 yaş)

Şiddet gören ve sığınmaevinde kalan kadınların kendi ayakları üzerinde durabilmeleri için öncelikli olarak ekonomik özgürlüklerini kazanmaları, bunun için de işgücü piyasasına dahil olmaları gerekmektedir. Ancak kadınların ücretli bir iş bulabilmeleri de onlara sunulan ekonomik destekle yakından ilişkili görünmektedir. Necibe ve Behice'nin aşağıdaki ifadeleri işe girmek için harcanacak paranın da yetmeyeceğini göstermektedir:

İş bulmaya gitcez yetmiyor. İşe girmek için 50 lirasını harcadım, 50 lirayla 1 ay geçineceğim. (Necibe, 20 yaş)

İş arayacak olsam zaten, yol parası olmuş 2.25, gidiş geliş 4-5 lira. Nereye gideyim. 125 lira bir aylık veriyorlar, neye yeter ki? (Behice, 34 yaş)

Sığınmaevinde kaldıkları süre içerisinde bağımsız yaşama geçebilmek için yeterli ekonomik gelire ve desteğe sahip olmayan bazı kadınlar sığınmaevinde kalma süresi dolunca başka bir sığınmaevine giderek orada kalmayı planlayabilmektedir. Bu da kadının bağımsız yaşama geçiş sürecini olabildiğince uzatmaktadır:

Biz yani sürekli altı ay sonra geçen, mesela dün değil evvelsi gün bi arkadaş çıktı. Kadına dedim nereye gitcen? Bilmiyom ki mecbur yine kozaya⁷ gitcem dedi. Çıkariyorlar yani. Günün dolunca paran var mı, yok mu dinlemiyolar. (Seçil, 23)

Bağımsız yaşam desteğini bulmayan kadın çareyi sığınmaevinde kaldığı süre içerisinde aldığı aylıkları biriktirip sığınmaevinden çıktıktan sonra kendisine bir hayat kurma planı yapmakta-ve cüzi miktardaki parayı biriktirerek sığınmaevinden çıktıktan sonra kendisini geçindireceğini düşünmektedir. 24 yaşındaki bir çocuk annesi Esin'e göre para biriktirmeli. Çünkü biriktirilen para sığınmaevinden çıktıktan sonra ev kirası için gerekli:

Olmazsa da 6 ay kalmak zorundayım... Belli bir süre para biriktirmek zorundayım eve gittiğimde elimde para olması gerekir.

---

⁷ KOZA'dan kasıt Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi'dir (ŞÖNİM). Sığınmaevine yerleştirme bu merkezlerden yapılmaktadır. Bir sığınmaevinde kalma süresi dolan şiddet görmüş bir kadın tekrar ŞÖNİM'e giderek başka bir sığınmaevine yerleştirilebilmektedir.

Benzer şekilde İnci de sığınmaevinde verilen ekonomik desteğin fazla olması durumunda sığınmaevinde kalındığı sürede para biriktirip çıktığında ev tutabileceğini vurguluyor:

Daha fazla olsa biriktirip sonra çıkabilirsin. 3-4 ay biriktirsen bir ev rahatlıkla tutabilirsin. İlk etapta kirayı verebilirsin. İşte güvenilen bir ortam olmadığı için çalışmaya da gidilemiyor, maddi anlamda destek yapılırsa biriktirip ayrılabilirsin. ... Önce kirayı kendin tutup veriyorsun. Zamanla oluyor bunlar. Hemen getirip eşya vermiyorlar. İçine bir şeyler koyman lazım. Onlardan yardım gelene kadar aç mı duracaksın. Birikmiş paran olması lazım, onun için.

Özellikle yerel ve merkezi bütçelerin hazırlanıp uygulanması sırasında toplumsal cinsiyet temelli bir bakış açısı uygulanmadığı için kadınların bütçeden hak ettikleri payı almaları engellenmekte ve yukarıda paylaştığımız ifadelerde de görüldüğü gibi kadınların bağımsız yaşama geçme süresi uzamakta ve süreç zorlaşmaktadır.

Meslek Edindirme Kurslarına Katılım ve İş Bulma Desteği

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların şiddete karşı çıkmak ve şiddetle mücadele etmek için gerekli sosyal ve ekonomik donanıma sahip olmasını engellemektedir. Şiddetin kadınların tüm yaşamlarını ve varoluşlarını kontrol edici niteliği de, kadınların toplumsal, ekonomik ve siyasi fırsatlara, hizmetlere ve karar mekanizmalarına erişimlerini ve bu alanlarda temsillerini ortadan kaldırmaktadır. Bir başka deyişle, kadına yönelik şiddet ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve ayrımcılığın sürmesi birbirini besleyen iki süreçtir (Sargın, tarihsiz, 11). Kadının istihdam edilebilmek için gerekli nitelikleri taşıması ve iş deneyimlerinin olmaması da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucudur.

Birleşmiş Milletlerin kadının güçlendirilmesine yönelik belirlediği ilkeler, mevzu şiddet görmüş olan kadınlar olunca daha da önemli olmaktadır. İşgücü piyasasında geçerli bir mesleği olmayan, ve şiddet gören işsiz kadınların aktif bir şekilde işgücü piyasasına dahil olmalarının sağlanabilmesi ve niteliklerinin artırılması için pozitif ayrımcı uygulamaların devreye konulması önem arz etmektedir. Sığınmaevinde kadınların üretken hale gelmeleri, boş vakitlerini değerlendirebilecekleri çalışmaları yapabilmeleri, bir meslek sahibi değilse -ki, çoğu meslek sahibi değil- mesleğe yönlentilmeleri için birtakım iş fırsatlarının da olması gerekmektedir (KSGM, 2009: 167).

Nitekim bu araştırmada sığınmaevlerinde mesleki beceri kazandırarak kadınların niteliklerinin artırılması gerekliliği, görüşülen birçok kadın tarafından da dile getirilmiştir. Kalma süresi gerekli hallerde kurum tarafından uzatılabilen ancak yasalar çerçevesinde 6 aylık bir kalış süresi olan sığınmaevindeki kadınların en önemli meselesinin “iş bulmak” olduğu görülmüştür. Çünkü kadınlar uzaklaştıkları şiddet ortamına tekrar dönmek ve kendi ayakları üzerinde durmak istemektedirler. İş bulmanın önemli olduğunu düşünen kadınlar, birbirine benzer açıklamalarda bulunmuşlardır:

Yani sağolsunlar hani, iş bulma konusunda bir şeyler falan yardım ediyorlar. Yani kocaya ezdirmemek için yapıcılar mecbur. Şiddetten daha iyi çalışmak. Kafanı dinlersin en azından, evine bakarsın. (Gönül, 25 yaş)

Yani benim çalışmam gerekiyor, düzgün bir işte. Kendi ayaklarımın üzerinde durmam için de öyle gelip geçici bir işte değil yani. (Sanem, 37 yaş)

Kadınların gittikleri meslek edindirme kursları arasında Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ve Belediye Meslek Edindirme Kursları (BELMEK)'in sunduğu hasta bakımı, yaşlı bakımı, muhasebe ve bilgisayar kursları yer almaktadır. Ancak araştırmada kadınların, Halk Eğitim Merkezleri ya da Belediyeler tarafından açılan meslek kursları için kursiyerlere bir ödeme yapılmadığı için İŞKUR tarafından verilen kursları tercih ettikleri görülmüştür. Bunun sebebi de kadınların İŞKUR tarafından açılan kurslardan, kurs süresince günlük ücret alması, aldığı bu ücretle hem kurs sürecince yol parası, yemek gibi ihtiyaçlarını karşılamaları hem de bu cüzi ücretten tasarruf yaparak birikim yapabilmeleridir.⁸ Sallan-Gül'ün de belirttiği gibi (2013:114), meslek kurslarına katılımda, ulaşım aracı ya da ulaşım bedeli, sığınmaevlerinde ciddi engellerin başında gelmektedir.

Diğer yandan kadınların işgücü piyasasına girişlerinin önündeki en önemli engel olarak mesleki becerilerinin olmaması gösterilse de onun kadar önemli başka bir sorun daha vardır: Çocuklarını emanet edebilecekleri güvenilir bir yerin (kreş gibi) olmaması. Bu nedenle, kadınlar hem kurslara devam konusunda hem iş arama noktasında hem de çalışma sürecinde önemli zorluklar yaşamaktadırlar:

⁸ Bunun başka bir örneğini, sığınma evinde üç gün kalan gazeteci Tuğba Tekerek, veriyor: “İş görüşmesine giderken yol parası büyük mesele. Bir kadın işe kabul edilmiş ama “Gelemiyorum, yol paramı siz karşılayın sonra maaşımdan kesin” diyerek telefonda işvereniyle çözüm üretmeye çalışıyor. Kimi kadınlar da “otobüs şoföründen rica etsem ne der acaba” diyor. <http://www.internethaber.com/kadin-siginma-evinde-uc-gun-boyle-gecti-509715h.htm>

Yani müsait olanlarımız, işe girenlerimiz çok var. Girmeyenler de var. O girmeyenlerin sıkıntısı da çocuklarının yanında olması. Sığınmaevinde kural saat 5'te çocuğunu alacan. 5'ten sonra kabul etmiyolar yani. Annenin beşten sonra iş saati belli olmuyor. O kişiler de zaten geç geliyor sekiz diyo, dokuz diyo. Hani İŞKUR'un bulduğu iş olursa on bire kadar ona izin veriyolar. Ama çocuğu olduğu için ne yapacak, kim onun çocuğun sorumluluğunu kabul eder. Çocuklar hırçın olanlar da var. Raporlu olan çocuklar da var. (Fusun, 52 yaş)

Bilgisayar kursuna gitmek isterdim, hastanelerde bilgi işlemde falan. Onu öğrensem kendime güvenirdim. Öyle şeylere var hevesim, BELMEK'in kursu var, bu sefer de çocuğum var. (Esin, 24 yaş)

Araştırmada kadınların mesleki eğitimlerden haberdar olma, mesleki eğitimlere katılma ve iş bulabilme düzeylerinin çok düşük olduğu görülmektedir. Mesleki eğitimlerden haberdar olma, mesleki eğitimlere katılma ve iş bulabilme kurumsal olarak profesyonel bir şekilde uygulanmadığı, daha çok sığınmaevi yönetici ve koordinatörlerinin sosyal sermayeleri ve bu çerçevede de gösterdikleri kişisel çabalarıyla sınırlı olduğu görülmektedir. Sallan-Gül'ün yaptığı çalışmada da özellikle yöneticilerin kişisel gayretleri ile toplumsal çevrelerinin iş bulma sürecinde kurumlardan daha fazla rol oynadığı gösterilmektedir (Sallan-Gül, 2013:182-183). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınların eğitim, iş deneyimi ve sosyalleşme kapasiteleri erkeklere göre düşüktür. Bu nedenle Sallan-Gül'ün de belirttiği gibi (2013:182-183) kadınlar geçici ve günlük işleri ya da yatılı yaşlı ve çocuk bakıcılığı, temizlik işleri ve tekstil ve turizm gibi sektörlerde patronaj ilişkileriyle iş bulmaktadırlar. Kadınların ekonomik bağımsızlığını sağlayacak programların geliştirilmesi yönündeki girişimler, kurumsal düzeyde değildir.

Psikolojik Destek

Kadınlara sunulan ekonomik ve mesleki desteklerin yanısıra onların kendilerine olan güvenlerinin artması ve kendilerini güçlü hissetmeleri gibi psikolojik iyilik hallerinin gelişmesinde, sığınmaevlerinde sunulan psikolojik destek de çok önemlidir. Çünkü şiddet gören kadınlar çoğunlukla düşük benlik saygısına sahiptirler, şiddet karşısında utanma, suçluluk, değersizlik, yalnızlık, başarısızlık ve yetersizlik hissederler. Özgüven kaybı ve umutsuzluk yaşarlar, kendilerini değersiz ve işe yaramaz görmeye başlarlar. Kişisel sınırlarını çizemez; kendilerini, haklarını korumayı unuttur, kararsızlık çekebilirler. Bu kadınların genellikle ambivalans

(birbirine zıt iki duygunun bir arada olması) duyguları vardır ve sürekli korku ve kaygı içinde yaşarlar. Her yaptıklarının hatalı olduğunu düşünerek sürekli kendilerini suçlar ve şiddeti hak ettiklerini düşünebilirler (Sargın, tarihsiz; Lundy ve Grossman 2001). İlkaracan ve Gülçür'ün (1996: 32) de belirttiği üzere, şiddete uğrayan kadınlarda daha yüksek oranda kaygı, depresyon, güvensizlik, intihar girişimleri, alkolizm, kabus görme, sürekli tetikte olma ve bedensel semptomlar üretme gibi travma sonrası strese bağlı psikolojik rahatsızlıklar görülebilmektedir. Diğer yandan yapılan bazı çalışmalar sığınmaevinde kalan kadınların gördükleri şiddetten etkilenme düzeyi ile düşük benlik saygısı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (McNamara ve Fields, 2001 ve Bengtsson-Tops ve Tops, 2007, akt. Tortamış, 2009: 53). Şiddet gören kadın, büyük travma yaşamaktadır.

Kadınların şiddet nedeniyle kendilerine yönelik yaşamış oldukları bu sorunların giderilmesi için psikolojik destek elzemdir. Nadir'in (2017:107) yaptığı çalışmada da maddi destekle beraber kadınların en fazla öne çıkarttıkları ve devletten bekledikleri hizmet psikolojik destektir. Sallan-Gül de (2013:110) sağlık sorunları olan kadınların %80'ninin psikolojik sorunları olduğunu dile getirdiğini, şiddet sonrası travmayı tek başlarına atlatabadıklarını, bu nedenle de çoğu kadının profesyonel desteğe ihtiyacı olduğunu belirtmektedir. Nitekim bu araştırmada da kadınların sığınmaevinde kalışla ilgili elde ettikleri en önemli kazanımların başında ruh sağlığının ve psikolojik durumlarının iyileşmesi gelmektedir. Özellikle kadınların şiddet ortamından uzaklaşmaları, kendileriyle ilgilenilen güvenilir bir yaşam alanında yaşamaya başlamaları ve sığınmaevlerinde kendilerine sunulan desteklerden yararlanmaları, ruh sağlığının iyileşmesinin en önemli nedenleridir.

Ancak araştırmanın yapıldığı dört sığınmaevinden sadece bir tanesinde psikolog olduğu görülmüştür. Diğer üç sığınmaevinde psikolojik destek için kadınlara hastaneden randevu alınmakta ve bu şekilde destek sunulabilmektedir. Araştırmada farklı seviyelerde olmakla birlikte birçok kadın kendisinin ya da çocuğunun psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu, destek aldığını ya da alacağını belirtmiştir. Sığınmaevinde görevli uzmanlar kadınları ihtiyaç duyuyorsa psikologla görüşmeleri için yönlendirebilmektedir:

İstiyorum aslında görüşmek. Bozuk olduğunu biliyorum. Ellerim sinirlendiğimde falan titriyor... Söyleyemedim, utandım. Hiç kimseden istemedim daha önce. Babam bulur beni diye düşünüyorum ondan

hastaneye de gitmiyorum. Uzak hastanelere gitceksin diyorlar. (Necibe, 20 yaş)

Psikolojik yardım ister misin, dediler, sormak hata dedim, onu da ayarladılar. Daha görüşemedim. Herhalde pazartesi günü geliyormuş. Ya seni gönderiyorlar ya da geliyormuş onu yaşayınca görürüm. (Feride, 34 yaş)

Kadınların sığınmaevinde kaldıkları sürece güçlenmelerinin sağlanması, kendi kararlarını kendilerinin vermesi, kurumun kadının yanında olması ve işlerini kendisinin yapması için teşvik edilmesi gibi temel ilkeler çok önemlidir. Ancak kadının eğitim seviyesindeki yetersizlikler çoğu kez başka bir ilden gelmeleri, çevreyi tanımamaları gibi etkenler nedeniyle kendi işlerini takip ederken (iş bulmak, mahkeme ya da tedavi süreci gibi) bazen kurum personeli ya da sığınmaevinde kalan başka bir kadın, kadına eşlik edebilmektedir (Sallan-Gül, 2013:108). Aşağıdaki örnekte de psikolojik destek alabilmek için personelin izinden dönüşü beklenmektedir:

Psikolog için hastaneye göndereceklermiş. (...) hanım ilgileniyormuş o da izne ayrılmış, onu bekliyorum (Şermin, 26 yaş)

Mor Çatı tarafından hazırlanan raporda da psikolojik destek ihtiyacı duyan kadınlardan sadece bir tanesi psikolojik destek alabildiğini belirtirken bir kadın ise özellikle psikolojik destek istediğini belirttiği halde, bu desteğe ulaşamadığını ifade etmiştir. Bizim çalışmamızda da görüldüğü üzere, sığınmaevlerinde psikoloğun görev yapması çok sık rastlanan bir durum değildir. Sallan-Gül de yaptığı çalışmada (2013:110) birçok sığınmaevinde grup terapilerinin neredeyse hiç yapılmadığını, yöneticilerinin psikolog olduğu sığınmaevlerinde bile terapiye ayıracak zamanları olmadığını belirtmektedirler.

Hukuki Destek

Hukuki yardım, kadınların sahip olduğu yasal haklar ve bu hakları elde edebilmek için gerekli yasal işlemlerle ilgili bilgi verilmesini; polis, mahkeme ve duruşmalara giderken kadınlara refakat edilmesini, kadınların duruşmalara hazırlanmasını ve avukat temin edilmesini içermektedir (WAVE, 2007; KSGM, 2008). Hem bu çalışmada hem de Mor Çatı tarafından hazırlanan raporda sığınmaevinde kalan kadınlara yönelik sunulan destek ve hizmetlerden en iyi işleyen hizmetlerden birisinin hukuki destek olduğu görülmektedir. Mor Çatı tarafından hazırlanan raporda (Mor Çatı, tarihsiz: 19) hâlihazırda Baro'dan ve Mor Çatı'dan hukuki destek alan

kadınlar hariç, hukuki desteğe ihtiyaç duyan kadınların, bu destek için ŞÖNİM tarafından Baro'ya yönlendirildiklerini aktarmışlardır. ŞÖNİM'e hukuki destek için başvuran kadınların Baro'ya yönlendirilmesinin ve hızlı bir şekilde avukat atamasının yapıldığı ifade edilmektedir. Aynı şekilde bu araştırmada da, Ankara'daki sığınmaevlerinde, ihtiyacı olan ve isteyen kadınlara Ankara Barosu Gelincik Projesi'nin avukatları tarafından hukuki destek sunulduğu ve görüşülen kadınların büyük bir çoğunluğunun bu destekten yararlandıkları belirtilmiştir.

Görüşülen kadınların hukuki ihtiyaçları avukat tutma, nafaka, vekâlet, kimlik çıkartma gibi konularda yoğunlaşmaktadır. Aşağıda bu durumlar için örnek alıntılar sunulmuştur:

Vasilik davası açtıklarında hukuki destek aldım. İzmir'de aldım. Şimdi isim ve soyad için tekrar destek aldım. Bence bu destek çok iyi oldu. Olmasa biz belki kendimizi o kadar şey yapamazdık. Ben nerede avukat parasını verecektim, mümkün değil. (Tülin, 39 yaş)

Hukuki destek almıyorum ama almayı düşünüyorum. Oğlum bende olduğu için nafaka istiyorum. ... hanım söyledi, barodan avukat tutabilirsin dedi, ona göre senin adına konuşur, seni savunur dedi. (Ekin, 26 yaş)

Kadınların ekonomik ve çalışma durumlarına göre avukat para isteyebiliyor. Örneğin, 41 yaşındaki 4 çocuk annesi Meliha, sigortalı çalıştığı için avukat kendisinden para istemiş:

Gelincikten bir avukat verdiler bana. Eşimin arabası benim üstüme şimdi. Ben de arabayı ne yapabiliriz, diye avukatla görüşeceğim. Bir de sigortalı çalıştığım için avukat para istedi benden. O parayı toplamam lazım.

Sağlık Desteği

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Kadın Sığınmaevi Kılavuzu çalışmasında da belirttiğine göre sığınmaevleri (KSGM, 2008:55-57) devlet ya da özel sağlık kuruluşları ile işbirliği yaparak kadınların tıbbi ihtiyaçlarını ücretsiz biçimde karşılayabilmeleri için gerekli olanakları sağlamaktadır. Araştırmayı yaptığımız dört sığınmaevinin ikisinde hemşire bulunmaktadır. Sığınmaevinde kalan kadınlara sağlık desteği daha çok hastaneler aracılığıyla vermeye çalışılmaktadır. Ancak hastane olanaklarından yararlanmak, kadının şiddet uygulayan tarafından yerinin belirlenmesi açısından sorun yaratabilmektedir. Sığınmaevleri şiddet gören kadınların çocuklarıyla birlikte herhangi bir güvenlik sorunu yaşamadan ihtiyaç

duydıkları hizmetlere ulaşabilmelerini sağlamakla yükümlüdür. Bu nedenle kadınlar çok acil olmadıkça hastanelerden yararlanmamaya çalışmaktadırlar:

Mesela çok ağır hasta olursan yerinden kalkamayacak gibi, hemen ambulans çağırıyorlar şeye öyle gidiyorsun hastaneye. Mesela kendini taşıyacak gibi olursan diyorsun ki benim böbreklerde ağrı var, bana randevu alır mısın, diyoruz. Onlar randevuyu alıyorlar, siz sade gidiyorsunuz muayeneyi olup geliyorsunuz. Eğer ayakta duramayacak gibiyseniz çok sancınız olursa ambulans ile gidiyorlar. (Sima, 33)

Sosyal ve Kültürel Etkinliklere Katılım Desteği

Araştırma kapsamında görüşülen bazı kadınlar, sığınmaevinde kalan kadınların psikolojik iyilik hallerine ve güçlenmesine olumlu katkı sağlayabilecek sosyal ve kültürel etkinliklerin önemini vurgulamışlardır. İki sığınmaevinde kadınlar ayda bir sinema ve piknik gibi etkinliklere götürülürken diğer iki sığınmaevinde bu tür etkinliklere yer verilmemektedir. Bu etkinlikler, hem kadınlar hem de çocuklar için oldukça yararlı olabilmektedir. Esin, Cahide ve Ela, bu tür etkinliklerin sığınmaevinde kalan kadınlar için önemini hem kadınların içinde buldukları psikolojik/sosyal durum hem de sığınmaevinin fiziki koşulları bağlamında değerlendirmişlerdir:

Bence sığınmaevi kadınların daha güvenilir, daha sağlam ayaklar üstünde durabilmesine yardımcı olması gerekir. ... Kaldıkları 6 ay içinde eğitilmeliler. Bu kadın ben acizim, ben yokum gibi hissediyor. Ama siz özel ilgi gösterirseniz, faaliyetlere götürürseniz o kadın canlanır. Buraya geldiğim, kız Necibe mesela hiç hayatında sinemaya gitmemiş. 20 yaşında. Kadınları toplu sinemaya, tiyatroya götürebilirler. Geçen okudum, Çankaya belediyesi götürmüş. Onu okudum, biz de yapabilirsek dedim, dört duvar arasında 7/24 kaldığınızı düşünün. (Esin, 24 yaş)

Biz belli bi saatten sonra dışarıyla alakamızı kesiyoz. En azından böyle bir eğitici şeyler olursa kurslar hani el sanatları, bilgisayar, böyle şeyler olursa hem beceri kazanırız hem de depresyonu atlatırız hem de daha kolay iş buluruz. (Ela, 37 yaş)

Çalışma ile ekonomik desteğin sağlanması arasında da önemli bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Kadınlar hem ekonomik destek hem de bir uğraş edinmeye yönelik destek sağlandığında psikolojik durumlarının da düzeldiğini belirtmektedirler.

Bu çalışmadaki kadınların da belirttikleri gibi, dört sığınmaevinde de kadını güçlendirmeye yönelik etkin çalışma yapılmamaktadır. Kadınların aşağıdaki sığınmaevine yönelik tanımlarından da görüleceği üzere, kadınlar sığınmaevinin barınmanın yanısıra birlikte olması gereken güçlendirici yönüne vurgu yapmamaktadırlar. Sığınmaevi kadınlar tarafından daha çok aile sıcaklığı, geçici konakladıkları bir yer, huzur ve güven ortamının olduğu, dayağın olmadığı yerler olarak tanımlanmaktadır. Bu ifadeler sığınmaevinin kadını bağımsız yaşama geçişe hazırlayıcı etkisinin de ön plana çıkmadığını göstermektedir. Görüşülen bazı kadınlar sığınmaevinin kadını güçlendiren, bağımsız yaşama hazırlaması gereken yerler olması gerektiğini; ancak içinde yaşanan sığınmaevlerinde verilen destek ve hizmetlerin bu açıdan yeterli olmadığını belirtmektedirler:

Yiyip içip şu anda yatıyoruz, sığıyoruz. Bu değil yani. Bize bir faydası yok, bizi hayata hazırlaması gerekiyor. Biz zaten yıkık dökük girmişiz, bizi tamir etmeleri lazım. (Feride, 34)

Ben sığınmaevinin anlamı bana göre yeni bir başlangıç, yeni bir hayat yeni bir yol. Yani, gelecek yeni bir gelecek ama şu var. Kağıtta yazılan şeyler kesinlikle uygulanmıyor. Sadece işte burada uygulanan, hani şeydir yani, zor durumda kalmışsındır. Geliyorsundur bir iki hafta üç hafta neyse birkaç ay kalıyorsun. Yine tekrar evine dönme. O anlama geliyor. (Şenay, 22)

Bu ifadelere göre aslında kadın sığınmaevleri, şiddetsiz bir yaşamın olanaklı olduğu ve kadınların yeniden şiddete dönmek zorunda kalmayacakları, güçlenerek hayata devam edecekleri yerler olmayı sağlayacak ve kadına yeni bir yaşam politikası hazırlamayı öğretici faaliyetlerin sunulduğu yerler biçiminde düzenlenmediğini göstermektedir.

Kadınların Sığınmaevinden Çıktıktan Sonraki Yaşamlarına Dair Planları

Kuramsal kısımda da bahsedildiği gibi Giddens, hayat tarzı seçimleri ve hayat planlamasından bahseder. Hayat tarzı seçimleri ve hayat planlaması sadece toplumsal faillerin gündelik hayatı “içinde” yapılmaz veya onlar sadece gündelik hayatın kurucu unsuru değildir, aynı zamanda bireylerin eylemlerini şekillendirmelerine yardımcı olan kurumsal ortamları biçimlendirirler (Giddens, 2010:116). Giddens buna örnek olarak siyah bir kadının konumunu, birkaç çocuklu ve tek ebeveynli bir aile reisini, kent merkezindeki köhne semtlere egemen olan yoksulluk koşullarında yaşayanları verir. Bu kişiler farklı bir hayat tarzı sürdürebilecek hiçbir fırsata sahip değildir ve dış kısıtlamaların hakimiyeti olduğu

altında olduğu için hayatını zorlukla planlamaktadır (Giddens, 2010:116). Giddens'a göre, hayat fırsatları hayat tarzı seçimlerini şekillendirir. Yaşamı dönüşümlerle geçen kişinin etki ve dönüşüm derecesi de, ulaşabildiği ve ona sunulan kaynak ve araçlarla sınırlıdır. Şiddet görmüş, sığınmaevinde bir süre yaşamış ve sığınmaevi sonrası bağımsız yaşama geçmek isteyen kadının kendini bir özne olarak inşa edip güçlenmesi için refleksif bir hayat tarzı politikası geliştirmesi önemlidir. Sığınmaevinde kalan kadının bağımsız yaşama geçebilmesi ve sığınmaevi sonrası hayat planlamasını yapabilmesi refleksif bir benlik inşa edebilmesi için yeterli kaynak ve araçlar sunmak önemlidir. Çünkü sunulan kaynak ve fırsatların azlığı ya da çokluğu, onun yaşam tarzının inşasını etkiler.

Ancak sığınmaevinden bağımsız yaşama geçiş sürecinde olan ya da bağımsız yaşama geçmiş kadınların yaşam tarzlarını nasıl inşa ettiklerinin anlaşılabilmesinin önünde çeşitli engeller vardır. Bunlardan ilki, Maybek'in (2016: 51) de belirttiği gibi alanyazında sığınmaevinden süresi sona erip çıkan yani bağımsız yaşama geçen kadınlar konusunda yapılan çalışmaların azlığıdır. Sığınmaevlerinden çıkan kadınlara yönelik takip ve izleme çalışmaları yapılmadığından sığınmaevinden ayrılıp bağımsız yaşama geçen kadınların ne durumda olduğuna yönelik etkin bir veri sağlanamamaktadır. Diğer yandan sığınmaevinden yeterince güçlen(diril)meden bağımsız yaşama geçen kadınların destek ve hizmetlere ulaşmaları ve toplumsal hayata uyum sağlamaları daha zor olmaktadır. Ayrıca sığınmaevinden ayrılan kadınların ulaşım, eğitim, sağlık ve ekonomik desteklere ulaşma düzeylerinde ciddi azalmalar olmaktadır (Grossman vd. 2010'dan akt. Maybek, 2016: 51). Sullivan ve arkadaşları tarafından (1992) şiddet gören 141 kadına sığınmaevinden ayrıldıktan sonra acil ihtiyaçlarının neler olduğu sorulmuş ve kadınlar, daha çok hukuki yardım, istihdam ve konut gibi ihtiyaçlarını dile getirmişlerdir. Bu nedenle sığınmaevinde yaşarken kadınların sığınmaevinden çıktıktan sonraki yaşam planlarının ne olduğu, kimlerden ne tür destekler bekledikleri önem arz etmektedir.

Sallan-Gül'ün de yaptığı çalışmada da ifade ettiği gibi (2013:178), sığınmaevinde kalan kadınların üç seçeneği bulunmaktadır. İlki kalma süresi dolduğunda sürenin uzatılmasını talep etmek; ikincisi aile birleşimi; üçüncüsü ise sığınmaevinden kendi yaşamını kurmak için ayrılmak ya da tüm olasılıkları tüketerek sığınmaevini terk etmek zorunda kalmak ya da sığınmaevinden çıkarılmaktır. Sallan-Gül (2013) sığınmaevi sonrasındane yapacağı konusunda fikri olmayan bir grup kadının varlığından da bahsetmektedir. Bu çalışmada, Sallan-Gül'ün belirttiği gibi, ne yapacağını bilmeyen kadınlara rastlanmamıştır. Çalışmada kadınlar

sığınmaevlerinde geçici bir süre kaldıklarının ve zamanı geldiğinde ayrılmaları gerektiğinin farkındadırlar. Bu nedenle birçoğunun geleceğe dair planları, hedefleri, endişeleri ve beklentileri bulunmaktadır. Özellikle çocuklu kadınlar için sığınmaevinde kalırken de sığınmaevi sonrası yaşam için de en büyük endişeleri kendilerinin ve çocuklarının yaşamlarını bir güvence altına almaktır:

Kendime hedef çizebilmem için çocuğumun güvende olduğunu hissetmem lazım. Çocuk olmasa kendi başımın çaresine bakardım. Eve çıksam çocuğuma kim bakacak? İlk önceliğim, çocuğumun güvencesini sağlamak.
(Cahide, 38 yaş)

Yapılan çalışmalar da (Sallan-Gül, 2013; Nadir, 2017) kadınların büyük bir kısmının sığınmaevi sonrasında iş bularak çocuklarıyla birlikte kendi hayatlarını kurmak istediğini ortaya koymuştur. Araştırma kapsamında görüşülen kadınların sığınmaevi sonrası yaşamlarına dair planları “içinde eşyaları olan bir eve çıkmak”, “ücretli bir işte çalışmak”, “eğitim almak (okula/kurslara gitmek)” ve “başka bir sığınma evine gitmek” olmak üzere dört başlık altında sunulmuştur.

İçinde Eşyaları Olan Bir Eve Çıkmak

Devlet bizi iteklerse biz yürürüz...

Kadınlara göre kendilerinin ve çocuklarının gelecekleri için güvence sağlayabilmelerinin en önemli koşulu, bir eve ve işe sahibi olmaktır. Bu nedenle görüşülen kadınların neredeyse tamamı, gelecek planlarının başında ev tutmanın yer aldığını belirtmişlerdir. Yaşadıkları şiddete hayır diyerek evden kaçarak sığınmaevine sığınan kadınlar için ev, sadece sığınılacak bir çatı değil, çocuklarıyla birlikte huzurla yaşayacakları bir yuva anlamını taşımaktadır. Aşağıda alıntılarını sunulan kadınlar, bu bağlamdaki ev hayallerini yinelemektedirler.

Bir evim olsun, çocuklarım yanımda olsun, ben de çabalayayım çocuklarıma bakayım. Hep bunu hayal ediyorum. ... Bence daha güzel olacak. Çocuklarıma bakacağım, hem analık hem babalık yapacağım. Çocuklarımı okutacağım, büyüteceğim. (Adile, 30 yaş)

Küçük, huzurlu bir evim olsun, çocuklarım okusun istiyorum. Şiddete maruz kalmasınlar istiyorum. Başka bir şey istemiyorum. (Nadide, 28 yaş)

Bağımsız yaşama geçen kadınlar (aile yanına dönmeyen, yeni bir evlilik yapmayan ve eşi ile barışmayan) dikkate alındığında kadının çocukları ile ayakta kalması oldukça güçtür. Bu noktada devlet mekanizmalarından gelecek destek, çok büyük

önem arz etmektedir. Bu konuda kaymakamlıklara bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV), ilçe belediyeleri ve büyükşehir belediyeleri kilit rol oynamaktadır (Maybek, 2016:133). Bu çalışmada da birkaç kadın dışında hiç biri, ailesinden ya da yakınlarından yardım edecek birileri olmadığını belirtmiş ve gelecek yaşamlarını tek başlarına kurmayı planladıklarını ifade etmiştir. Fakat yaşadıkları koşullar düşünüldüğünde kadınlar, devletin desteğine ihtiyaçları olduğunu da belirtmektedirler. Sığınmaevinden çıktıktan sonra çalışmak isteyen kadınların öncelikli ihtiyaçları huzurlu bir şekilde yaşamlarını sürdürebilecekleri bir eve sahip olmaktır. Ancak paraları da olmadığı için bu kadınlar bir ev kiralayamayacaklarını bilmektedirler. Bu nedenle yine devletten bir ev ya da kira yardımı beklemektedirler. Kadınlar verilecek bu yardımı da karşılıksız olarak istememektedirler; çalıştıkça aldıkları yardımı geri ödemek istemektedirler.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da (2012) ve Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Yönetmeliği'nde (2013) de belirtildiği üzere, on iki yaşından büyük çocuğu olan kadınlara ev tahsis edilmesi, çocuklarından ayrılmadan şiddetten uzaklaşması için seçenekler sunulması gerekmektedir. Ancak bir kadına, sığınmaevi için başvuruda bulunduğu ŞÖNİM'den "Seni yerleştirebiliriz ancak oğlunu bırakacak bir yer bulup öyle gel" yanıtı verildiği ve ev tahsis hakkı konusunda bilgilendirilmediği görülmüştür. Kalacak bir yer bulamadığı için çocuğunu, şiddet uygulayanın yanında bırakmak zorunda kalan kadın sığınmaevine gittiğinde ise bu kez de yer olmadığı söylenerek geri çevrildiğini aktarmıştır (Mor Çatı, tarihsiz: 20). Belediyeye bağlı sığınmaevlerinde kalan kadınlara SYDV'ndan altı aylık ev kirası ve eşya yardımı yapılabilmektedir. Ancak bu da yine vakıflarda Mütevelli Heyetin vereceği bir kararla gerçekleştirilmektedir. Tülin, aşağıdaki sözleriyle kendileri için devlet desteğinin önemini anlatıyor:

Ama önemli olan, mesela ilk eve geçtiğimiz zaman ilk altı ay kira, elektrik, su, doğalgazımızı ödeyebilmek. Bizim için çok önemli giderlerimizdir bunlar. Bir de asgari ücret ile çalışıyorsak o süreç içerisinde devletin bu desteği olduğu zaman daha sonraki aşamalarda tekrar icralık duruma gelmemek amaçlı. ... Daha sonraki zamanda diyorsun ki artık devletin bana desteği bitiyor artık kiram paramı verebilirim. Ben işsiz kaldım veya iki ay maaş alamadım, en azından kenarımda şu kadarım var, şu kadar verebilirim. (Tülin, 39 yaş)

Küçük taksitle ev sahibi yapabilirler bizi. (Öykü, 23 yaş)

Bu anlamda bağımsız yaşama geçmeyi hedefleyen kadınların daha etkin bir şekilde ev sahibi yapılması, ücretsiz evlerin sağlanması önem arz etmektedir. “2010’larda Erkek Şiddetine Karşı Kadın Sığınakları, Dayanışma Merkezleri ve Dayanışma Politikaları: Türkiye’den ve Avrupa’dan Deneyim Paylaşımlar Konferansı” isimli çalışmaya Viyana Aile İçi Şiddete Karşı Mücadele Merkezi Temsilcisi Tamar Çıtak katılmıştır. Çıtak, Viyana eyaleti ve belediyesinin şiddet gören kadınlar için düşük kiralı sosyal konut verdiğini, kadınların bu evlerde geçebildiğini, adreslerini gizli tutabildiklerini, çocuklarını okula gönderebildiklerini ve sığınmaevini sonrası, ‘yaşam desteği’ olduğunu ifade etmiştir.⁹ Bu tür desteklerin Türkiye’deki sığınmaevinde kalan kadınlar için de verilmesi gerekmektedir.

Diğer yandan bazı kadınlar sığınmaevinden çıktıktan sonra devletten kendileri ve çocukları için güvenceli bir hayatın yolunun sağlanması için belirli bir süre maaş verilmesini önermişlerdir. Örneğin dört çocuklu Adile, çocuklarının maaşa bağlanmasını isterken, iki çocuk annesi ve sekiz aylık hamile Mahide de kendilerini toparlayıncaya kadar düzenli bir gelirlerinin olmasının önemini vurgulamaktadır:

Çocuklarımı maaşa bağlandırmak istiyorum, ne olur ne olmaz belki çalışmam, çocuklarımı yalnız bırakmam. (Adile, 30 yaş)

Mesela belirli bir süre boyunca kadın sığınmaevinden çıkanlara para yardımı olsun. Mesela 1 sene boyunca daha iyi olur aslında. Yani kendilerini toparlayana kadar. ... Aslında ben öyle bir şeyi valiliğe söyleyeceğim ama yazılı dilekçeli bir şey yazsak, düşünüyorum, aslında bazen öyle bir şey ama....Yani boşanmış belirli bir zamana kadar, kendini şey edene kadar öyle bir şey verseler, ne güzel olur aslında. (Mahide, 29 yaş)

Araştırma kapsamında görüşülen kadınların ev tutmakla ilgili planlarının sığınmaevinde kaldıkları süreçte işe girip para biriktirmeleriyle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle sığınmaevinde kalırken ücretli bir işte çalışabilmeleri onların sığınma evinden sonraki yaşamları için çok önemlidir:

İki tane kafamda plan var: Bir eşyalı ev mi tutsam, bir artı bir. Eşya ile uğraşmayayım kiradan destek mi alsam. İkincisi hani eşyayı da kendi

⁹http://hallac.org/index.php?id=6&tx_ttnews%5Btt_news%5D=413&cHash=05ed25bc745e1c77fec2ba9754ba2b60&PHPSESSID=6b3340901bb45f74a2543bc94403380e

istediğim gibi böyle düzüp de öyle kafamda iki tane plan var açık konuşayım. O da benim şuanda birikimime bağlı olacak. (Tülin, 39 yaş)

Olmazsa da 6 ay kalmak zorundayım. ... Belli bir süre para biriktirmek zorundayım. Eve gittiğimde elimde para olması gerekir. (Esin, 24 yaş)

Ayrıca kadınların devletten bir diğer ve önemli talepleri de eşya yardımudur. 21 yaşındaki Beril, “Eşya konusunda ne olur bana yardım edin bu konuda. Buzdolabı, çamaşır makinesi istiyorum. Kiramı ben kendim veririm.” demektedir.

İş Bulup Çalışmak

Sığınmaevinden çıktıktan sonra hem ev tutmanın hem eşya almanın hem de kimseye muhtaç olmadan kendi hayatını kurmanın temel koşulu bir iş bulup çalışmaktır. İş bulmanın temel şartı da eğitim, tecrübe gibi konularda nitelikli olmaktır. Ancak Sallan-Gül’ün de belirttiği gibi (2013:119), kadınların eğitim düzeyleri, mesleklerinin sınırlılıkları ve iş deneyimlerinin yetersizlikleri kadınların iş bulma başarısını olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzluklara rağmen sığınmaevinde kalan kadınların hepsi devletin yardımıyla olsun ya da olmasın bir yolunu bulup çalışmak zorunda olduklarını vurgulamaktadırlar ve bunu yapabileceklerine inançları da vardır:

Önce bir iş bulmak istiyorum, sonra maaşımla ev tutup eşyayı alıp... Kendim yapabilir miyim, devletten mi yardım isterim, nasıl olur bilmiyorum işime bağlı. (Ekin, 26 yaş)

Her şeyden önce iş bulacağım tabi ki. Çalışacağım, gücüm yettiği sürece çalışıp oğluma bakacağım. (İnci, 32 yaş)

Kendimi geliştirmek istiyorum, çocuklarım için, kendim için. Şimdi Allah’a şükür herkesin yardımlarıyla bir ev tuttum. Sıfır bir ev tuttum, yeni bir hayata başlayacağım. Güzel bir iş peşindeyim, böyle adım adım hayatımı geliştireceğim. ... Ben bu yola çıktıktan sonra inandım, kimse açlığından ölmüyor. Bir şekilde evini geçindirirsin, devletimiz de sağ olsun, arkamızda, iyi kötü destek çıkıyor. (Hediye, 37 yaş)

Kadınların sil baştan hayatlarını yeniden kuracaklarına dair inançlarına rağmen küçük çocuklu kadınların çocuklarını bırakacakları bir yer olmadığı için çalışmaları da çok kolay değildir. Bu yüzden küçük çocuklu kadınlar için çocuklarını da yanına alabilecekleri bir iş ya da onları bırakılabileceği bir kreş önemli bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Hâlihazırdaki ekonomik koşullarının yetersizliği nedeniyle bağımsız

yaşama geçme konusunda sorun yaşayan kadınlar için devletin sağlayacağı ücretsiz kreş hizmetinin önemi ortaya çıkmaktadır:

Ben çalışmak istiyorum. Çocuğun küçük diyorlar. Çalışsam beş on kuruş birikim yapsam diyorum, yatılı bir iş falan olsa diyorum, çocuğumu kabul eden olsa çalışırım diyorum. (Asude, 27 yaş)

Kadınlar nasıl ki ev konusunda devletten yardım bekliyorlarsa iş bulma noktasında da devletin destek olmasını istemektedirler. 34 yaşındaki Behice'nin söylediği gibi hiç olmazsa kadınlar, kendilerini toparlayıncaya kadar bir iş imkânı sağlanabilirse kadınların hayatlarını kurabilmeleri daha da kolaylaşır:

Tanıdıklarına söyledim, kapıcı dairesi bile olsa ilk etapta kendimi toplayana kadar yarım günlük bir iş bile fark etmez. Ama devlet bu imkânları bize dışarıda sağlayabilmiş olsa ben kendimi daha güvende hissederdim.

Diğer taraftan kadınlar için bulunan işin “namuslarıyla” çalışabilecekleri, sağlam ve güvenilir yerler olması da önemli olmaktadır. Kadınların birçoğu namusları için yaşadıklarını, sığınmaevi sürecinde namuslarını koruduklarını, onların deyimiyle kötü yola düşmediklerini ve bundan sonraki yaşamlarında da “namuslarını” korumak istediklerini belirtmişlerdir. 27 yaşındaki Özgül'ün ifade ettiği gibi sığınmaevinde kalan kadınlar için işyerinin güvenli olması ayrı bir önem taşımaktadır:

Bana devlet dairesinde sağlamcana bir iş imkânı sağlasın. Dese sen çocuğunla rezil olma, sağlam bir iş olsa, çünkü dışarıdaki işlerden hayır olmuyor, gidiyorsun adam sapık çıkıyor, o işlerden korkuyorum o yüzden. Devlet koruyacaksa sağlam iş imkânı sağlasın, o zaman ayaklarımın üstünde durup, çocuklarını yetiştirmeye bakarsın.

Namusumla bir iş bulmak istiyorum, güvenilebileceğim bir yer olması lazım. Kendi ayaklarım üstümde durabileceğim bir yer olması lazım. (Firdevs, 20)

Okula Gitmek

Bağımsız yaşama geçtikten sonra bazı kadınlar yarım bıraktıkları hayallerini tamamlamayı düşünmektedirler. Bunlardan en önemlisi yarım bıraktıkları eğitim hayatını tamamlayarak bu çerçevede bir iş bulabilmektir. Örneğin, boşanma davası devam eden ortaokul mezunu 29 yaşındaki Macide sığınmaevinden çıktıktan sonra liseyi bitirmek istemektedir:

Benim buradaki beklentilerim; liseyi bitirmeyi düşünüyordum. Hasta bakıcı kursuna gitmek istiyordum.

Aynı şekilde baba şiddetinden kaçarak sığınmaevine sığınan, öncesinde çocuk gelişimi eğitimi alan Necibe de sığınmaevinde kaldığı sürece aldığı eğitimler ve meslek elemanlarının yönlendirmeleri sonucunda kendini güçlü hissetmeye başladığını, sığınmaevinden çıkınca üniversite okuyup öğretmen olmayı hedeflediğini söylemektedir:

Bir işe gireceğim, çalışacağım, üniversite sınavına girip okuyacağım, öğretmen olmak istiyorum. ... Ben kesinlikle üniversite okuyup ayaklarımın üstünde durmak istiyorum. Ev tutup, kendi hayatım olmasını istiyorum. ... Girip açıktan okuyacağım. Hem çalışıp hem okuyacağım. Onlara göstereceğim. Hayatımı yoluna sokayım, üniversite okuyum, öğretmen olayım, çıkacağım karşılarına.

Eğitimi tamamlamak, hem kendi ayakları üzerinde durabilmek hem de şiddet gördüğünde kendini koruyabilme gücünü de veren bir durum olarak görülmektedir. Yine Necibe'nin aşağıdaki ifadesi kaynaklara ulaşma noktasında erkekler kadar olanaklara sahip olmayan kadını tek güçlendiren şeyin de eğitim aracını kullanmak olduğunu göstermektedir:

Şunu yapmak istiyorum, okuyum, ayaklarımın üstünde durayım, bana kimse dokunamaz o zaman. Ayaklarımın üstünde durmak istiyorum. Ayaklarımın üstünde durabildiğimi hissedeceğim ve beni dövdüğü zaman onu evden çıkartabileceğim, kovabileceğim. Karakola gidip şikâyet edebileceğim, buralara gelmeyeceğim.

Başka Bir Sığınmaevine Gitmek

Bağımsız yaşama geçme konusunda yeterli ekonomik ve sosyal sermayesi olmayan, şiddet ortamına geri dönmek istemeyen bazı kadınlar ise şu anda kaldıkları sığınmaevlerinde kalış sürelerini uzatmayı ya da bir başka sığınmaevine geçmeyi planlamaktadırlar. Bunun bir nedeni 52 yaşındaki Füsün gibi tutunacak dalın olmaması (en azından boşanmanın gerçekleşmesinin beklenmesi) ya da Meliha gibi diğer türlü can güvenliğinin sağlanamayacağını düşünmesidir.

Ben boşanmayı bekliyorum. Benim bu boşanma gerçekleşecek. Ben burda günümü de uzattıracam. Hani bana bura uzattırmaları, yasak olursa ben başka yere de gidecem. (Füsün, 52 yaş)

Buradan çıkınca başka bir yere geçmeyi düşünüyorum. Başka bir sığınmaevine geçeceğim. Gidecek bir yerim yok. ... Buradan borçlarımı bitirmeden çıkamam. Çıkamam intihar etmem demek. Eşim beni bulur direk. (Meliha, 41 yaş)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde önemli bir rol oynayan sığınmaevlerinin başlıca amacı, şiddete maruz kalan kadınların özgüvenlerini yeniden kazanmalarına yardımcı olarak güçlenmelerini sağlamaktır. Bu anlamda sığınmaevleri sadece kadınların can güvenliğini sağlayacak ya da erkek şiddetinden uzaklaşıp, biraz olsun nefes almalarını kolaylaştıracak mekanlar değil, aynı zamanda diğer kadınlar ve çocuklarıyla birlikte, şiddetsiz bir hayatın mümkün olduğunu keşfedecekleri mekanlardır (Sallan-Gül, 2013:116-117). Aynı zamanda sığınmaevleri, erkek şiddetinin toplumsal, tarihsel, kültürel ve politik çerçevesi konusunda farkındalık yaratarak politik bir işlevi yerine getirmeli (Mor Çatı, 2007:34), kadınlara özellikle şiddetin olmadığı bir yaşam alternatifi gösterebilmelidir

Çalışmadaki temel sorunlardan ilki, Ankara'daki yerel yönetimlere bağlı sığınmaevlerinde kalan kadınlara ve beraberindeki çocuklarına hem yerel yönetim hem de devlet tarafından ne tür hizmet ve destek programları (psikolojik, ekonomik ve hukuki destek, sağlık hizmeti, eğitim hizmeti, iş bulma desteği/hizmeti, engelli kadınlara yönelik destek ve hizmetler vb.) sunulmaktadır, biçimindeydi. Bu sorunun yanıtını hem yasal çerçevede hem de sığınmaevinde kalan kadınlarla yaptığımız görüşmeler sonucunda değerlendirebiliriz. Bu çalışmada, sığınmaevinde kalan şiddete uğramış kadınlarla yapılan görüşmelerde, kadınların sığınmaevinde kaldıkları süre içerisinde kendilerinin ve var ise çocuklarının yaşamlarını idame ettirebilmeleri için ekonomik desteğe, aynı zamanda kadınların sığınmaevinden sonra kendi hayatlarını kurabilmeleri için yine ekonomik desteğe ve bu desteğin katkısıyla bulacakları iş ve tutacakları ev aracılığıyla kendi bağımsızlıklarını kazanabilmeye ihtiyaçları vardır. Ancak bu çalışmada da ortaya konduğu üzere, belediyelere bağlı sığınmaevlerinde kalan kadınlara verilen desteklerden özellikle ekonomik destek ve iş bulma, meslek kurslarına katılma desteği daha çok sığınmaevinin yöneticisinin sosyal çevresiyle sınırlı kalmaktadır. Hâlbuki kadının

kendi hayatının ve çocuklarının sorumluluğunu almak üzere güçlendirilmesi, bağımsız yaşama geçişine yardımcı olunması ve bu anlamda da kadının ekonomik olarak güçlendirilmesi için iş bulmasına destek olunması ya da meslek edindirme kurslarına devamının sağlanması, sığınmaevlerinde sunulan hizmetlerin kapsamına girer/ girmelidir.

Ankara'daki yerel yönetimlere bağlı sığınmaevlerinde kalan kadınlara ve beraberindeki çocuklarına hem yerel yönetim hem de devlet tarafından sunulan hizmet ve desteklerin niteliği nasıldır, yeterli düzeyde midir, biçiminde geliştirdiğimiz ikinci sorunun yanıtının, kadının şiddet ortamına geri dönmemesi için önem taşıdığını vurgulamak gerekir. Bu konuda sığınmaevlerinin şiddete uğrayan kadını güçlendirme yolu ile bağımsız yaşama katılmaya hazırlaması gerekir. Connell (2016: 36), kadınların şiddet uygulayana geri dönebilmelerinin nedenlerinden biri de barınma alternatiflerinin bulunmayışı olduğunu söyler. Yapılan araştırmalar da (Krihnan vd. 2004'den akt. Sallan-Gül, 2013:183) sığınmaevlerinde umutsuzluk ve sosyal destekten yoksun olma algısının, kadınlarda eşlerine geri dönme düşüncesini doğurduğuna işaret etmektedir. Öncelikle kadınların şiddet ortamına geri dönmemesi ve bağımsız yaşama geçişlerini kolaylaştırmak için huzurlu ve güvenli bir şekilde, varsa çocuklarıyla birlikte yaşayabileceği barınma olanaklarının sunulması ve bağımsız yaşam sürecinde de destek sağlamak gerekmektedir. Ancak bu desteklerin kadınların ihtiyaçlarına göre planlanması ve verilmesi gerekmektedir. Dominelli'ye göre (2002'den akt. Tunç, 2013: 215) feminist sosyal hizmet, sosyal hizmet uygulamasının bir çeşididir. Dünyadaki kadın deneyimlerinden yola çıkarak kadınların toplumdaki pozisyonları ile kişisel çaresizlikleri arasında bağlantı kurarak analiz etmekte, müracaatçının özel ihtiyaçlarına yanıt arar, müracaatçı ile arasında eşitlikçi ilişki kurmakta ve yapısal eşitsizliklere dikkat çekmektedir. Kadınların özel ihtiyaçlarına ve hayatlarındaki karışık durumlara bütüncül bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Sayısız çatışma ve yaşanan baskılar feminist sosyal hizmetin ayrılmaz parçalarıdır. Birbirine bağlı olan sosyal ilişkilere (erkek, çocuk, diğer kadınlarla olan ilişkisine) de odaklanması gerekmektedir.

Son sorumuz ise Ankara'daki yerel yönetimlere bağlı sığınmaevlerinde kalan kadınların sığınmaevi sonrası bağımsız yaşama geçiş sürecinde bir yaşam politikası ve planları var mıdır, varsa nelerdir, biçiminde geliştirilmiştir. Bu soru Giddens'in da vurguladığı üzere her bireyin gelişen teknoloji ve yaşadığı sorunlar karşısında kendine yeni bir yaşam felsefesi oluşturmak ve güçlenmesini sağlamak adına yeni bir yaşam politikası geliştirmektir. Bu durum, şiddet gören kadın açısından yapması

gereken düşünümsel/dönüşümsel (reflexivite) bir davranıştır. Ancak bunu gerçekleştirebilmek için özne olarak kadının kendi gücünü ortaya koyması ve yapısal olarak da devletin destek vermesi önemlidir. Böylece yapı-fail ilişkisi biçiminde sorunun çözümüne katkı verilmesi gerekmektedir. Kadının uğradığı eril şiddet karşısında özne olarak kadın, kendini düşünümsel olarak dönüştürme kapasitesine sahip olduğunu öğrenmelidir. Sonra bu yolda değişmeye istekli olması ve “ben yeni bir yaşama atılmak/katılmak istiyorum” diyebilecek şekilde kararını vermelidir. İşte yaşam politikası bu noktada devreye girmekte ve sığınmaevinden ayrılmadan bir ihtiyaç listesi hazırlayarak bunları nasıl karşılayacağına yönelik bir plan geliştirmelidir. Diğer bir ifade ile kendisinin sahip oldukları ile yetersiz olduklarının tespitini yapması ve aradaki karşılamakta yetersiz kaldığı noktalarda nasıl güçlenebileceğini düşünerek harekete geçmesi gerekmektedir. Bu aynı zamanda kadının bir eylem planı ortaya koyması anlamına da gelmektedir. Yetersiz olduğu konularda devletin devreye girmesi ve gerekli mevzuat ve yasal düzenlemelerle kadının yaşamını sürdürebilmesinin güven altına alınması sağlanmalıdır.

Daha önce de belirtildiği gibi sığınmaevleri sadece şiddet gören kadınların geçici bir süre sığınabilecekleri bir mekân değildir. Sığınmaevleri içerisinde sağlık ve psikolojik destek hizmetleri ile hukuki konularda bilgilendirme ve destek, eğitim ve meslek edindirme, geleceğin planlanması, çocuklarla iletişim ve olumlu ebeveynlik, sosyal faaliyetler gibi farklı konularda destek hizmetleri sunarak kadını sığınmaevi sonrasında bağımsız yaşama hazırlayan aynı zamanda varsa kadınların çocukları için de uygun hizmetlerin feminist ilkeler çerçevesinde sunulduğu yerler olmalıdır. Sadece Türkiye de değil, tüm dünyada bu konuda çıkarılan yasaların yeterince uygulanmadığını, sığınmaevlerinde sunulan hizmetlerin yetersiz olduğunu, bazı durumlarda bu kuruluşların asgari düzeyin altında hizmet verdiğini hatta kurumlarda çalışan uzman sayısının da yetersiz olduğu belirtilmektedir (Subaşı ve Akın, tarihsiz, Sallan Gül, 2013). Çeşitli kadın örgütleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından sığınmaevlerinin şiddete uğrayan kadınların ve çocukların ihtiyaçlarının karşılan(a)madığı; maddi yardım, hukuki yardım ve iş olanaklarının sağlan(a)madığı yerler olduğu ve bu yetersizlikler nedeniyle sığınmaevinde kalan kadınların ve çocukların bir süre sonra şiddete uğradıkları eve geri dönmek zorunda kaldıkları gündeme getirilmektedir.

Bu durumda sığınmaevine başvuran kadınların sosyo-ekonomik koşulları göz önüne alındığında bu kadınların sosyal ve ekonomik kaynaklarının zenginleştirilmesi

gerektiği açıkça görülmektedir. Bu noktada kadınlara yönelik eril şiddeti önleme ve müdahale etme işlevlerini yerine getiren mezo ölçüde değerlendirilen sığınmaevleri, kadınların yeni bir yaşam politikası geliştirmeleri için onlara sunulan ve sağlanan desteklerin niteliklerinin artırılmasını dolayısıyla kadınların güçlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda mikro (özne olarak kadın), mezo (kurumlar, büyük gruplar ve yerel kuruluşlar) ve makro (yasal düzenlemeler ve politikalar) çözümlerle kadına yönelik eril şiddetin ortadan kaldırılması mümkün olacaktır. Bu konuda sosyal hizmet, psikolog, sosyolog, hukukçu, eğitimci ve sağlık personelinin oluşmuş bir ekip çalışmasının önemi ortaya çıkmakta ve soruna disiplinlerarası bir anlayışla yaklaşılmasını gerekli kılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aldarondo E. and Sugarman D.B. (1996). Risk marker analysis of the cessation and persistence of wife assault. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 64, 5: 1010-1019.
- Allan, K. (2006). *Contemporary Social and Sociological Theory, Visualizing Social Worlds*, Thousand Oaks, California: Pine Forge Press.
- Bayrakçeken Tüzel G. ve Gediz Gelegen, D. (2010). Evim, güzel evim: bir sığınmaevinde feminist yapı çözümü. *Fe Dergi*. 2, 1: 43-57.
- Braun, V. and Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*. 3: 77-101.
- Council of Europe. EG-VAW-CONF, (2007). Combating violence against women: minimum standards for support services, [https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF\(2007\)Study%20rev.en.pdf](https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF(2007)Study%20rev.en.pdf). Erişim Tarihi 09.07.2017
- Connell, R. W. (2016). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. (Çev. Soydemir, C.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ertürk, Y. (2015). *Sınır Tanımayan Şiddet*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Giddens A. (1991). Structuration Theory: Past, Present and Future., B.C.&D.J. (Eds.) *Giddens' Theory of Structuration: A Critical Approach*. London: Routledge.
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin Sonuçları*. (çev. Kuşdil, E.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2005a). *Sosyal Teorinin Temel Problemleri*. (çev. Tatlıcan, Ü.). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Giddens, A. (2005b). *Sosyoloji*. (Yay. haz. Güzel, C.). Ankara: Ayraç Yayınevi

- Giddens, A. (2010). *Modernite ve Bireysel Kimlik, Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum*. (çev. Ümit Tatlıcan). İstanbul: Say Yayınları.
- Giddens, A. (2012). *Modernliğin Sonuçları*. (çev. Kuşdil, E.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hatiboğlu Eren, B. (2016). Sosyal Çalışma Açısından İnsani İhtiyaçların Değerlendirilmesine İlişkin Modeller ve Feminist Katkıları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 27, 1: 161-177.
- Heise L.L., Pitanguy, J. and Germain A. (1994). Violence against Women The Hidden Health Burden, World Bank. <http://gbvaor.net/wp-content/uploads/2015/03/Violence-against-Women-1994.pdf> Erişim Tarihi, 05.07.2017
- Hotaling, G.T. and Sugarman, D.B. (1986). An analysis of risk markers in husband to wife violence: The current state of knowledge. *Violence and Victims*. 1: 101-124.
- İlkkaracan, P. ve Gülçür, L. (1996). Aile İçinde Kadına Karşı Şiddet. **içinde Sıcak Yuva Masalı Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz (21-39)**. İstanbul: Metis Yayınları.
- Itzhaky, H. & Porat, A. B. (2005). Battered women in shelters: internal resources, well-being, and integration. *Affilia*. 20, 1: 39-51. DOI: 10.1177/0886109904272117
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008). Kadın Sığınmaevi Kılavuzu. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayını.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ankara <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e0b369dc31550b3ac30/Kad%C4%B1na%20Y%C3%B6nelik%20Aile%20%C4%B0%C3%A7i%20%C5%9Eiddet.pdf>, Erişim Tarihi, 09.07.2017.
- Karataş S., Şener Ü. ve Otaran N. (2008). *Kadın Sığınmaevleri Kılavuzu*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Layder, D. (2006). *Sosyal Teoriye Giriş*, (Çev Tatlıcan, Ü.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Logar, R. ve T. Çitak (tarihsiz).Aile içi şiddet mağduru kadın ve çocuklar için korunma ve adalet avusturya modeli. Viyana Aile İçi Şiddete Karşı Müdahale Merkezi. <http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2009/07/aile-ici-siddet-magduru-kadin-ve-cocuklar-icin-korunma-ve-adalet.pdf>
- Lundy, M. ve Grossman, S. (2001). Clinical research practice with battered women: What we know, what we need to know. *Trauma, Violence & Abuse*. 2, 2: 120-141.
- Maybek, S. D. (2016). Kadına yönelik şiddete ataerkil ve kültürel feminist kuramlar açısından yaklaşım: Ankara ili Yenimahalle ilçesi örneği. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Mor Çatı (Tarihsiz). 6284 Sayılı kanun uygulamaları izleme raporu, https://www.morcati.org.tr/attachments/article/255/6284_Kanun_Uygulamalari_Rapor

u.pdf Erişim Tarihi, 07.07.2017.

Nadir, U. (2017). *"Nasıl Korunabiliydik?" Şiddete Uğrayan Kadınlar ve Çocuklar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Resmi Gazete (2012). 6284 Sayılı ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair kanun. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm>. Erişim Tarihi, 20.07.2018

Resmi Gazete (2013). Kadın konukevlerinin açılması ve işletilmesi hakkında yönetmelik. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130105-5.htm>, Erişim Tarihi, 20.07.2018

Sallan-Gül, S. (2013). *Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?* İstanbul: Bağlam Yayınları.

Sargın, A. (tarihsiz), Kadına yönelik şiddet ile mücadele ve şiddete uğrayan kadınlara destek mekanizmaları. http://www.gapcatom.org/wp-content/uploads/2014/09/siddet_kitapcik.pdf. Erişim Tarihi, 07.07.2017.

Subaşı, N. ve Akın, A. (tarihsiz). Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve sonuçları. http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf. Erişim Tarihi: 21.07.2018

Sullivan, C.M., Basta, J., Tan, C., & Davidson, W.S. (1992). After the crisis: a needs assessment of women leaving a domestic violence shelter. *Violence and Victims*. 7: 271-280.

Sewell, W.H. (1992). A theory of structure: duality, agency and transformation. *American Journal of Sociology*. 98, 1: 1-29.

Tortamış, B. (2009). Sığınmaevinde kalan kadınlarda şiddet öyküsü açısından travma sonrası stres bozukluğu, benlik saygısı ve beden algısının değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.

Tucker, K.H. (1998). *Anthony Giddens and Modern Social Theory*. London: Sage Publications.

Tunç, M. (2013). Feminist grup çalışması: temeli, kapsamı ve süreci. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24, 2: 209-229.

Turner, J. (2003). *The Structure of Sociological Theory*, California: Thomson Publication.

WAVE (2007). *Şiddetten Uzakta*. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.